

Erdemli Bir Kişilik Geliştirme Olarak Eğitim Sürecinin Temel Yapı Taşları; Sevgi, Saygı, Güven

*Gürkan Ergen*¹

Özet: Sevgi, saygı ve güven insan ve kişiliğinin gelişimi için varlıksal öneme sahiptirler ve erdemli bir kişilik geliştirme ve kazanmanın da önkoşulu ve ontolojik yapı taşlarıdır. Bununla birlikte sevgi, saygı ve güven aralarındaki ontolojik bağları nedeniyle sadece bir bütünlük içerisinde asıl anlam ve mahiyetlerine ulaşırlar. Bu bütünlüklerinin bozulması halinde ise tüm anlamlarını kaybederler. Asıl anlamıyla eğitim de erdemli bir kişilik kazanma sürecinin adı olduğuna göre, sevgi, saygı ve güven doğal olarak eğitimin ve tüm eğitim araştırmalarının ontolojik yapı taşları olup bu araştırmalarda varlıksal öneme sahiptirler. Bu yönleriyle eğitim araştırmalarının esasını oluşturup onlara yön vermeleri gerektiği halde bilhassa eğitimde sevgi, saygı ve güvenin rolü ve önemine dair bilimsel çalışmaların çok az olması büyük bir eksiklik. Alan yazın taramasına dayalı bu çalışmanın amacı sevgi, saygı ve güven arasındaki örüntüyü ve bu örüntünün erdemli bir kişilik geliştirme olarak eğitim sürecinde yeri ve önemini ortaya koyan yeni bir modeli tartışmaya açmaktır. Bu çalışma ile ayrıca bu olgu ve kavramların eğitimin temel kavramları arasında yer almaları için ihtiyaç duyulan eğitim araştırmalarına dikkat çekerek halen neredeyse hiç çalışılmamış bu alanda yeni araştırmalara ilham vermek hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: eğitim, değerler eğitimi, kişilik gelişimi, erdem, sevgi, saygı, güven,

DOI: 10.29329/mjer.2019.210.25

Basic Buildings of the Educational Process as a Virtual Personality Development; Love, Respect, Trust

Abstract: Love, respect and trust have vital importance for the development of human personality. They are also prerequisites and ontological keystones for the development of moral and virtuous personality. However, love, respect and trust reach their original meaning and nature as a whole due to their ontological ties. In the event that their integrity is broken, they lose all their meaning. Since education is the name of the process of gaining a virtuous personality, love, respect and trust are naturally the ontological keystones of education and all educational researches, and they have a wealthy importance in these studies. It is a great lack of scientific studies on the role and importance of love, respect and trust in education, although they should form the basis of these researches and guide them. The aim of this literature review is to discuss the pattern between love, respect and trust and a new model that reveals the role and importance of that pattern in the education process as a virtuous personality development. In this study, it is aimed to draw attention to the educational researches needed to include these phenomena and concepts among the basic concepts of education and to inspire new researches in this field which has not been studied at all.

Key words: education, values education, personality development, virtue, love, respect, trust

¹ **Gürkan Ergen**, Assist. Prof. Dr., Eğitim Bilimleri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ORCID: 0000-0002-6494-6554

İrtibat Yazarı: ergen@comu.edu.tr

GİRİŞ

Sevgi, saygı ve güven insan ve kişiliğinin gelişimi için varlıksal öneme sahiptirler. Diğer bir ifadeyle sevgi, saygı ve güven genelde insan ve gelişiminin (Erikson, 1988; Boyesen, 1995; 117; Maslow, 1996; S. 78; Bootzin, 1991, s. 457; Munn, 1972; S. 270) özelde de erdemli bir kişilik geliştirme ve oluşturma sürecinin ontolojik yapı taşlarıdır. Tamda bu nedenle insan ve kişiliğinin gelişimini konu eden gerek eğitim felsefesi ve kuramları gerekse eğitim uygulamalarını kapsayan eğitim bilimlerine dair araştırmalarda da sevgi, saygı ve güven varlıksal bir öneme sahiptir. Dolayısıyla sevgi, saygı ve güven insanın doğası, erdemli bir birey olarak gelişimi ve sosyalleşmesi açısından eğitsel tüm faaliyetlerin ve eğitim bilimsel tüm araştırmaların en temel önkoşulu ve ölçütüdür. İnsanın erdemli bir kişilik geliştirebilmesi için ontolojik ihtiyaçlarından olan sevgi, saygı ve güveni esas almayan bir süreçten eğitim olarak söz etmek mümkün değildir. Bu çalışmada eğitime dair alan yazındaki klasik eğitim tanımlardan farklı olarak eğitim, insanın doğmadan önce başlayıp erdemli bir kişilik kazanıp geliştirmesi için gerek teorik gerekse uygulama olarak alınan tüm tedbirlerin ve atılan tüm adımların adıdır.

Eğitim, sevgi, saygı ve güven arasındaki ontolojik bağa rağmen üstelik eğitime dair tüm alan yazında sevgi, saygı, güven, nezaket, zarafet ve estetik gibi değerlere doğrudan atıf yapan ve içeren neredeyse tek bir eğitim tanımına dahi rastlanmaması şaşırtıcı olduğu kadar endişe verici bir durumdur. Konu eğitim ve değerler, değerler eğitimi olduğunda değerlerin sadece haricen yani sadece müfredat içeriği şeklinde ders konusu olarak üstelik çoğunlukla gönülsüzce zorunluluktan ele alınması, eğitimde değerlerin ontolojik bir öneme sahip olup eğitim sürecinin niteliğinin temel belirleyicileri olduklarının yeterince anlaşılmadığının en açık göstergelerindendir. Nitekim eğitime ve değerler eğitimine dair alan yazın tarandığında çalışmaların tamamının eğitim yoluyla hangi değerlerin nasıl kazandırılması gerektiğine dair olduğu görülmektedir. Temel aldığı paradigmasıyla, felsefesiyle, yaklaşımıyla, strateji, yöntem, ilke, teknikleri, ilişkiler bütünlüğü ve iletişim diliyle öğrenme süreci olarak eğitimin bizzat kendisi hangi değerler üzerine inşa edilip beslendiğine dair neredeyse hiçbir çalışma bulunmamaktadır. Eğitim, sevgi, saygı ve güven arasındaki ontolojik bağa rağmen (ayrıca bkz. Pestalozzi, Bosco, Gandhi akt. Böhm, 2000; S. 347; Buscaglia, 2004; S.76-156; Rogers, 1981; S. 36) eğitime dair tüm alan yazında Ergen (2017)'nin tanımı dışında sevgi, saygı, güven, nezaket, zarafet ve estetik gibi değerleri içeren ve ya onlara atıf yapan tek bir eğitim tanımına dahi rastlanmamaktadır. Türkçe alan yazında çok istisnalar arasında da yer alsın 'sevgi eğitimi' olarak anılan yaklaşımlar da incelendiğinde bunların dahi sevgi, saygı, güven, nezaket, zarafet ve estetik temelli bu eğitimin nasıl gerçekleşebileceğinden çok sevgiyi yalnızca konu etmek yoluyla kazandırmaya dönük olduğunu tespit etmek mümkündür. Elbette ki bu eğitim yaklaşımı gereği bir nebze daha duygusal daha duyarlı bir atmosferin oluşmasına dikkat edildiği ya da edileceği tartışmasızdır ancak bu kadar yüzeysel bir süreçten sevgi eğitimi olarak söz edilemez. Buradan da

anlaşıldığı üzere sevgi, değerler veya karakter eğitimi şimdiye kadar anlaşıldığı ve uygulandığı şekliyle, yalnızca bunlara dair kavramların ve uygun davranış kalıplarının eğitim sürecine dâhil edilmesi demek değildir. Sevgi eğitimi, eğitim ve öğrenmeye dair bütün kuram, yaklaşım ve uygulamaların sevgi temelinde yeniden yapılandırılmış, özümsemiş, sevgiye dair bilinç, tutum ve davranışların sentezinden oluşur. O nedenle sevgi eğitim temel evrensel değerlere dair kavramları tüm boyutlarıyla derinlikli ve akademik açıdan doyurucu bilgi ve tartışmalara dayandırılmasıyla mümkün olur. Bu bağlamda eleştirel-bilinçli sevgi eğitimi sevgi içerisinde, sevgi hakkında ve sevgi için bir eğitim felsefesi ve buna dayalı bir eğitim sistemi hedeflemektedir (Ergen, 2005/2008; 2017).

Sevgi sadece bir varlığa karşı hissedilen hoş bir duyguya indirgendiğinde tüm anlamı ortadan kaldırılmış olur. Sevgi kavramı asıl anlam ve mahiyetine bu iyi niyetli, samimi çikarsız duyguların bir kişilik, karakter, tutum ve davranışlar bütünlüğü içerisinde istikrarlı, kararlı, tutarlı bir şekilde ifade bulmasıyla ulaşır. Sevgi en güçlü ifadesini, gönülden ve gönülde bir değer ve önem olarak fark etmek neticesinde sorumlu, duyarlı, nezaket ve zarafet içerisinde davranmak olarak, saygıyla bulur yoksa nezaket kuralılarının uygulanması olarak saygı da değil. Saygı da sevgi gibi yalnızca soyut bir duygu olmaktan ziyade bizzat irade ve seçime dayalı tutum, tavır ve eylemle ifade bulan davranışlar bütünlüğünün, repertuarının adıdır. İşte güven tamda yukarıda ifade edildiği gibi bir sevgi onun en güçlü ifadesi saygının ürünüdür (Ergen, 2011, S. 278). Böyle bir sevginin ve saygının tecrübe edilebilir olmadığı hiçbir çevrede ve ilişkide güven duygusunun gelişmesi mümkün değildir. İnsanın erdemli bir kişilik kazanabilmesi için hatta doğumundan önce başlayıp eğitim adı altında alınan bu tedbir, atılan bu adımların insanın sevgi, saygı ve güven gibi varlıksal ihtiyaçlarını karşılamaksızın mümkün olamayacağından eğitim ve sevgi, saygı ve güven arasında ontolojik bir bağ vardır. Nitekim Nörobiyologlar tarafından gerçekleştirilen güncel araştırmaların da insan beyninin sosyal ilişkilere göre yapılandığını ortaya koyması (Hüther, 2004; S. 487) eğitim sürecinin temelini oluşturan ilişkilerin araştırılmasını daha da önemli kılmaktadır. Sözü edilen araştırmalar başta bebekler olmak üzere, çocukların ve gençlerin, erdemli bir kişilik kazanıp bütün olumlu potansiyellerini geliştirebilmeleri için sevgi, saygı ve güvene dayalı sosyal ilişkilere ihtiyaç duyduklarını kanıtlamaktadır (Buscaglia, 2004; S.76-156; Maslow, 1996; S. 122; Rogers, 1981; S. 36; Baron, 1992; S. 310; Bootzin, 1991, s. 457; Munn, 1972; S. 270). Gerek aile gerekse okul ve yakın çevre insan evladı için en etkili sosyal çevreler olduğundan, insanın zihin yapısıyla birlikte hayatı tanıma, anlama, kavrama, görme, tasavvur etme ve yaşama biçimini etkileyip belirleyen bu en temel eğitim ve öğrenme çevrelerinde sevgi, saygı ve güvene dayalı çevreler olması mutlak bir zarurettir. Çocuklar için ilk öğrenme çevreleri olan bu tür sosyal çevreleri sürdürülebilir nitelikte oluşturup geliştirebilmek eğitimle, eğitimin bu işlevini yerine getirebilmesi ise eğitim araştırmalarında sevgi, saygı ve güvenin rolünün ve öneminin daha fazla incelenip araştırılmasıyla mümkün olacaktır.

Bu nedenle öncelikle eğitim ve öğrenme süreçlerinde sevgi, saygı ve güven ortamlarının oluşup gelişmesini teşvik eden ya da bunları engelleyen faktörler ve etkileşim ve iletişim biçimleri mutlaka ayrıntılı bir şekilde araştırılmalıdır (Hüther, 2004; S. 491-494). Bununla birlikte eğitim ortamlarında sevginin nasıl ve ne kadar hayata geçirildiği, buna bağlı olarak saygının nasıl ve ne oranda ifade bulunduğu ve neticesinde ise ilişkilerde güvenin ne oranda gelişip genelde eğitim özelde de öğrenme süreçlerine nasıl yansıyor etkilediği mutlaka ayrıntılı bir şekilde araştırılmalı ve ortaya konmalıdır. Ve nihayetinde tersi sevgisiz, saygısız ve güvensiz ortamların kişilik gelişimine, eğitim ve öğrenme ortamlarına nasıl yansıdığı ve bunları nasıl etkilediği yine ayrıntılı bir şekilde araştırılmalı ve açığa çıkarılmalıdır. Bu olgulara doğaları gereği sadece deneysel araştırmalarla erişmenin mümkün olmaması dolayısıyla da gerek metodolojik gerekse teorik tasarımları bakımından birçok problemin henüz çözülememiş olması bu konulara dair araştırmaların önünü kesmemeli aksine daha çok araştırma yapmak için bir meydan okuma olarak görülmelidir. Çünkü nihai tanımları olmayıp sınırsız ve çok boyutlu bir süreçte, sadece belli anları açıklayan eğitim, sevgi, saygı ve güven kavramları arasında ontolojik bir bağ vardır ve biri olmaksızın diğerleri neredeyse hiçbir anlam ifade etmez (Ergen, 2017, S.171). Anlaşılacağı üzere (erdemli kişilik geliştirme süreci olarak) eğitime dair olup sevgi, saygı ve güveni görmezden gelerek veya ihmal ederek yapılan tüm araştırmalar en iyi ihtimalle eksik, en kötü ihtimalle ise hatalı olacaktır. Bu tür hataların önünü kesmek sevgi, saygı ve güven bir an önce eğitim araştırmalarına dair temel araştırma konuları arasında acilen yer almasıyla mümkün olacaktır. Bu ontolojik bağın tüm eğitim süreçlerinde öneminin tartışmasız kabul edildiğinden olsa gerek eğitim bilimlerine dair araştırmalar, sevgi, saygı ve güvenin temel önkoşul olarak içkin bir biçimde zaten yer aldıkları varsayımıyla yapılmaktadır. Bu varsayım ne yazık ki eğitim sürecinin bu olmazsa olmazlarının eleştirel bir yaklaşımla ve çeşitli bilimsel araştırma yöntemleriyle gereği gibi analiz edilmelerinin önünü kesmekle birlikte tüm bu çalışmalarda yalnızca duygusal ve olumlu anlam yüklü ilkesel bir beklenti ve talep olarak kalmalarına neden olmaktadır. Doğaları gereği karmaşık, çok boyutlu ve soyut olan bu olgu ve kavramların birde eğitimde zaten içkin kabul edilmeleri bu kavramlarla çalışmayı çok daha zorlu bir hale getirmekle birlikte ilgili çalışmaların ihmal edilmelerine de neden olmaktadır. Oysaki tam da böyle oldukları için eğitimde neden ve nasıl bir anlama, öneme ve role sahip oldukları mutlaka açıklanmalı ve çözümlenmelidir. Bilhassa da eğitim, sevgi, saygı, güven gibi olgu ve kavramların birbirleriyle ilişkisi gözetilmeden tek başına ele alınıp araştırılması, tartışılması durumunda dahi bu tartışmalar ve araştırmalar kesinlikle eksik kalacaktır. Alan yazının böyle eksiklerle dolu olduğunu ifade etmek hiçte yanlış olmayacaktır. Buna rağmen hem erdemli bir kişilik gelişimi hem de kendi aralarındaki ilişkiler bakımından çok boyutlu, soyut ve çok yönlü olgu ve kavramlar olarak sevgi, saygı ve güven, eğitim bilimleri ve eğitim araştırmalarında ki anlam ve önemleri açısından sistematik olarak henüz gereği gibi araştırılmış, analiz edilmiş, düşünülmüş, açıklanıp belirlenmiş değildir.

Bu çalışmanın öncelikli amacı alan yazındaki bu boşluğa dikkat çekmekle birlikte eğitim, sevgi, saygı ve güven arasındaki ontolojik örüntüyü, bütünlüğü ve bu bütünlüğün erdemli bir kişilik geliştirme olarak eğitim için yeri ve önemini ortaya koyan yeni bir modeli tartışmaya açmaktır. Sonra da tartışmaya açılan bu model aracılığıyla bu olgu ve kavramların eğitimin temel kavramları arasında yer almaları için bir öneri sunmak ve nihayetinde halen yeterince çalışılmamış bu alanda yeni araştırmalara ilham vermek hedeflenmiştir. Çalışmada ilk başlık altında insan beyin/zihin yapısı ve kişilik gelişimi arasındaki ilişki ele alınmaktadır. Daha sonra erdemli bir kişiliği oluşturan temel yapı taşları olarak eğitim, sevgi, saygı ve güven kavramları tartışılıp ele alınmıştır. Bir sonraki başlık altında erdemli bir kişilik geliştirmenin ontolojik yapı taşları olan eğitim, sevgi, saygı, güven ve aralarındaki varlıksal ilişkiyi ve bunların erdemli bir kişilik gelişimi bakımından önemleri ortaya koyan bir model tanıtılmaktadır. Çalışmada eğitim klasik eğitim tanımları ve anlayışlarından farklı olarak erdemli bir kişilik kazanma ve geliştirme sürecinin adıdır. Makalenin son başlığı ise öğrenme ve keşfetme heyecanını güçlendiren ve engelleyen temel öğeler olarak sevgi ve güven korku, baskı ve endişe ele alınıp tartışılmıştır.

İNSAN VE ZİHİN (BEYİN) YAPISININ DOLAYISIYLA KİŞİLİĞİNİN GELİŞİMİ

Bugün Nörobiyoloji, Moleküler Biyoloji ve Genetik araştırmaları sayesinde bitki genlerinin tüm yönleriyle ve tamamen etkin olduğu halde, insan genlerinin büyük bir bölümünün işlevini yerine getirebilmek için önce etkin hale getirilmesi gerektiği bilinmektedir. Genlerin etkin hale gelmesi ise, tamamen çevre koşulları ve sosyal ilişkilere bağlı olarak gerçekleşmektedir (Bauer, 2004; S. 7). Bütün insanların genetik yapıları % 99,9 aynı olduğu halde, kişiliklerin neredeyse tüm yönleriyle birbirlerinden büyük farklılıklar göstermesinin nedenlerinden biri bu olsa gerek. Gerek ruhun, gerekse bedenin sağlık durumu bu koşul ve etkenlerin ürünüdür. Bu gerçek, genlerin hiçbir şeyden etkilenmeden, kendilerine özgü bir yaşam sürdürmediklerini ortaya koymaktadır (Bauer, 2004, S. 11). Genleri etkin hale getiren veya etkinliklerine son veren uyarılar ise iki gruptan oluşmaktadır. Birinci grup uyarılar organik uyarılardır, örneğin gıdalar bu gruba girer, bunlar beden sağlığı açısından çok önemlidir. İkinci grup ise; algı, bilgi, duyu ve psiko-sosyal deneyimler gibi organik olmayan uyarılardan oluşur ki bunlar ruh, zihin ve beyin gelişiminin ve sağlığının ontolojik yapı taşlarıdır. Bu uyarılar özellikle beş duyu organı yoluyla algılanıp, beyine uyarılar gönderir ve onu etkiler, yani beyinle ilgili çeşitli genleri etkin hale getirir veya etkinliğine son verirler (Bauer, 2004; 19). Günümüzde nöroloji, genetik reaksiyonları ölçme yoluyla insanda, biyolojik ve ruhsal izler bırakıp kalıcı davranış prototipleri kazandıran temel uyarıların, psiko-sosyal deneyimler olduğunu ortaya koymaktadır. İnsanın beyin sinir hücre bağlantıları bu psiko-sosyal deneyimlere ve kullanıma dayalı olarak şekillenip gelişmektedir. Dolayısıyla çocukların beyinlerini belli bir biçimde kullanmalarında ve beyinde belli bir içyapının oluşmasında nihayetinde de benlik ve kişilik gelişiminde en etkili deneyimler psiko-sosyal deneyimlerdir (Hüther, 2004; S. 491; Harlow, 1958; Cacioppo / Hawkley,

2003). Nörologlar beyinde yalnızca insana özgü işlevleri yöneten tüm yer ve bölgelerin sadece edindikleri tecrübeler aracılığıyla nihai şeklini kazandıklarını kanıtlamışlardır (Schoore, 2001). Buna bağlı olarak ta bilhassa yeni yetişen bebek ve çocukların kişilik ve benlik oluşumunda en etkili yapı taşlarının diğer insanlar aracılığıyla edinilen tecrübelerin olduğu ortaya konmuştur (Damasio, 2003 / Feinberg, 2001).

Psiko-sosyal ilişkiler, değerler açısından nötr olmaları mümkün olmadığından, zorunlu olarak ya sevgi, saygı, güven ve dayanışmaya dayalı olumlu ya da sevgi, saygı ve güvenden yoksun aşağılanma ve dışlanmaya dayalı olumsuz deneyimlerden ibarettir. Çocuk bunlardan hangisini yoğun olarak tecrübe ediyorsa beyin ve zihin yapısı yani benlik algısı ve kişilik yapısı ona göre şekillenmektedir (Bell & Morasch 2007 / Eisenberg 1995). Bell ve Morasch (2007) deneyimlerin etkisinin zamanına, yoğunluğuna, niteliğine ve sıklığına göre arttığına ayrıca dikkat çekmektedir (Bell&Morasch, 2007; S. 27-50). Bu bulgulara göre olumlu veya olumsuz tüm deneyimler beyin yapısını da etkileyerek üslü çarpan etkisi ile gelişip insanın kişiliğini, temel tutumunu olumlu ya da olumsuz olarak oldukça kalıcı şekilde belirlemektedir (Harlow, 1958; Erikson, 1988; Cacioppo/Hawkley, 2003).

Nörobiyolojiye dair bilimsel veriler çocukların ve gençlerin güçlü, etkin ve olumlu bir benlik dolayısıyla erdemli bir kişilik geliştirebilmeleri ve nitelikli öğrenebilmeleri için, aile içerisinde, yaşadığı çevrede, toplumda ve öğretmenleriyle sevgi, saygı ve güvene dayalı sosyal tecrübelere ihtiyaçları olduğunu kanıtlamaktadır (Bauer, 2004; Hüther, 2004). Yalnızca bu ihtiyaçların karşılanması durumunda çocuklar dünyaya dair sevgi, saygı ve güvene dayalı tasavvurlar geliştirebilir. Sosyal ve duygusal deneyimlerin en etkili, verimli ve önemlilerinin sadece sevgiye, yine sevginin en güçlü ifadesi olan ifadesi olan saygıya ve bu ikisinin ürünü olan güvene dayalı ilişkilerde kazanılması mümkündür (Erikson, 1988; Maslow, 1996). Burada Maslow'un Motivasyon kuramındaki ihtiyaç basamaklarının birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılmayacağına dair haklı eleştirileri (Holzkamp 1985; Kondo, 1995) hatırlatmakta fayda vardır. Öncelikle insanı biyoloji ve psikoloji veya duygu ve akıl şeklinde parçalara ayırmak ve birbirlerinden bağımsız bir şekilde işlevlerini gerçekleştiriyorlarmış gibi tartışmak kesinlikle yanlıştır (Mandl&Reiserer 2000; Barnow, 2012; Tetzler, 2009; Goleman, 1995; Hänze, 1998; Spitzer, 2009). Bu çerçevede Maslow'un ihtiyaçlar piramidinde yer alan örneğin fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik ihtiyacı, sevgi, aidiyet ve saygı ihtiyaçları arasında da ontolojik bir ilişki vardır (Ergen, 2017; S. 179-180). Özellikle çocukluk döneminde sevgiye dayalı deneyimler, insanın benlik ve kişilik gelişiminde son derece önemli, etkili olup bu gelişimin temel belirleyicisidirler. Sevgiye dayalı bir anne baba bağı, ilgisi ve şefkati yaşayamayan çocuklarda, çok daha az beyin ve sinir hücrelerinin etkin hale gelip geliştiği; bu durumun ise çoğu ruhsal rahatsızlıkların temel kaynağı olduğu bugün bilinmektedir. Öyle ki bu yoksunluk insanda kişilik ve öğrenme bozukluklarının, zekâ ve yetenek gelişimindeki aksaklıkların özetle biyolojik kaynaklı olmayan tüm ruhsal ve zihinsel hastalıkların ana sebebidir (Drieschner 2011 / Hüther 2004; 2002; 2000 / Damasio 2000; 1999; 1998).

Nörologların, insan beyninin deneyimlere göre gelişip şekillenen bir organ olduğu bulgularından hareketle eğitim için şöyle bir sonuç çıkarılabilir; insanların ve bilhassa çocukların gelişim ve eğitim süreçleri boyunca mutlaka daima kararlı ve istikrarlı bir şekilde bilinçli bir sevgi, saygı ve güven içerisinde yaşamaları ve öğrenmeleri bir zarurettir.

Bu durumda insan ilişkilerinin git gide azaldığı, sanallaştığı ve nitelik kaybına uğradığı; şiddetin, duygusal yoksunluğun, kazanma hırsının, çıkarıcılığın arttığı çevrelerde, her tür ruhsal ve biyolojik hastalıkların artması kaçınılmazdır. Dolayısıyla insanın nasıl bir çevreye ihtiyacı olduğu ve bu çevreyi oluşturabilmenin yollarının neler olduğu özellikle felsefenin, eğitim felsefesinin, eğitimin, psikolojinin, sosyolojinin, siyasetin en önemli soruları arasında olması gerektiği ortadadır. O halde her insanın, hangi role bürünmüş olursa olsun ebeveyn, kardeş, akraba, komşu, öğretmen, doktor vb. bütün ilişkilerinde böyle bir çevre oluşturmada kendi sorumluluklarını fark edip bunları ciddiye alabilecek seviyeye ulaşması, eğitimin en önemli hedefleri arasında olmalıdır. Çünkü bir annenin dahi, bebeğinin psikolojik, sosyal, bilişsel ve duyuşsal kapasitelerini de içeren ruhsal ve fizyolojik tüm ihtiyaçlarına gereği gibi cevap verebilmesi için, kendisinin de en azından bu ihtiyaçlarını bizzat yaşantı ve tecrübe yoluyla gidermiş olmasının önemi çok açıktır.

İnsanın iç ve dış dünyası birbirini bir döngü içerisinde geliştirip beslerler. İç dünyasının geliştiği ve zenginleştiği oranda insan dış dünyasını, gelişip zenginleşen ve karmaşıklaşan dış dünya ise, en az aynı oranda tekrar insanın iç dünyasını geliştirip zenginleştirir. İnsanın gelişime müsait yapıdaki sinir sisteminin ve bu sistemdeki bütün hareketliliği koordine eden beyninin de yine en az aynı oranda gelişip, şekillendiği ve yapılandığı bilinmektedir. Bu çerçevede beyin Hüther'e göre, dış dünyadan gelen tüm uyaranların algılanıp birleştiği, bu algılananlara göre iç ve dış dünyanın niteliklerinin tanımlandığı ve belli somut resimlere dönüştürüldüğü bir merkez olarak tanımlanabilir (Hüther, 2004; S. 487). Asıl mesele beynin dolayısıyla da gelişen insanın ne tür uyaranlara maruz kaldığı, iç dünyasına ve dış dünyaya dair ne tür resimler oluşturduğudur.

İnsan dışında başka hiç bir canlı, öğrenme kapasitesi bu denli yüksek ve gelişimi esnasında kendi deneyimlerine göre şekillenmeye bu denli uygun bir beyin yapısıyla dünyaya gelmemektedir. Yine insan dışında başka hiç bir canlı hayatta kalabilmek için, insan kadar uzun süreli bakıma, gözetime, desteğe muhtaç ve savunmasız değildir. Başka hiç bir canlı gelişim sürecinde, hayatta kalabilmesi için gerekli bilgileri öğrenmede, bu denli uzun bir süreye ihtiyacı yoktur. Ve yine başka hiç bir canlı, beyninin gelişiminde kendisiyle iletişim halindeki yetişkinin psiko-sosyal yaşamına bu denli bağımlı değildir. O nedenle çocuğun daha bebeklik döneminde anne ve babayla kurduğu bağlar, uzun sürecek olup çok karmaşık olan kültürlenme ve kişilik kazanma sürecinin ilk ve en önemli temellerini oluşturmaktadır. Bu karmaşık süreçte her çocuk, belli yetenekleri geliştirmek, belli şeylere karşı daha dikkatli ve duyarlı olmak, belli duyguları daha çok ifade etmek doğrultusunda ya teşvik

edilerek, ya zorlanarak beynini yani zihnini belli bir biçimde ve doğrultuda kullanmayı öğrenmektedir (Hüther, 2004; S. 489).

İnsan, kültürel olan her şeyi, dünyaya gelmesiyle öncelikle etrafındaki insanları taklit etme yoluyla öğrenir. Kültüre dayalı hiç bir şey genler yoluyla aktarılmaz. Buna göre bir insanın sonradan kazandığı ve övünüp gurur duyduğu tüm kültürel öğeler; bilgisi, becerisi, düşüncesi, hissettikleri hatta hayalini kurup istedikleri ve anadili dâhil öğrendiği her şeyi, beynini, zihnini kullanma, şekillendirme ve geliştirme sürecinde etkili olan özellikle de yakın çevresindeki insanlara borçludur. Çevresinde insan olmayan bir çocuk ne konuşmayı, ne bir alet kullanmayı, ne okuma yazmayı, ne hesap yapmayı, ne de neyin tehlikeli olduğunu bilir (Hüther, 2004; S. 390). Her çocuk bütün bunlarla birlikte her tür bilgi ve beceriyi karmaşık, zorlu ve kolayca arızaya uğrayan uzun bir gelişim sürecinde öğrenmektedir. Bu alandaki araştırma sonuçları, insanların itiraf edebildiklerinden ve fark edebildiklerinden çok daha fazla ölçüde, birbirlerini etkiledikleri ve birbirlerinden etkilendiklerini ortaya koymaktadır (Hüther, 2004; S. 490; ayrıca Markowitsch 2002; Ergen, 2011).

Günümüz eğitim anlayış, yaklaşım ve uygulamalarının insanın erdemli bir kişilik kazanabilmesini desteklemekten çok uzak olduğu ortadadır. Nöro bilimlerin ortaya koyduğu bu bulgular eğitime dair araştırmalarda da mutlaka dikkate alınmalıdır. Çünkü bu bulgular eğitim bilimlerinde belki de çığır açacak teoriler ve yaklaşımlar kazandırma potansiyeline sahiptir. Gelecek nesilleri ciddiye alıyorsak, dünyayı ve insanlığı sürekli olarak yaşanan savaşlardan, üstelik sürekli olarak üçüncü dünya savaşının eşiğinde yaşıyor olduğumuz izleniminden kurtarmak için yaşamımızı ve hayat anlayışımızı kökten sorgulamamız ve değiştirmemiz gerekmektedir. Başta çocuklar olmak üzere tüm insanların zihin yapısının da sevgi ve saygıyı özümsemiş, güven veren erdemli bir kişilik geliştirmeye daha uygun hale gelebilmesi için eğitim sürecini sevgi, saygı ve güvene dayalı tecrübelerle dolu bir sürece dönüştürmek hayati bir zorunluluk ve sorumluluktur. Çünkü yalnızca bu temel değerlere dayalı bir hayat ve bir dünya daha güvenli, huzurlu, insan onuru için tüm insanlığın barışını rıyasız bir vizyona dönüştürmüş çocukların, gençlerin, yetişkinlerin, siyasilerin, bilim insanlarının vb. yetişip şekillenmesinin garantörü olacaktır. İnsanları sürekli çatışmaların ve savaşların yaşandığı, hatta üçüncü dünya savaşı gibi vahşice bir tehdit altında bir dünyada yetişmekten kurtarmak ve sevgi, saygı, güven, dayanışma ve paylaşımın esas olduğu sürdürülebilir bir dünya oluşturmak başta siyasiler ve bilim insanları olmak üzere tüm anne, babalar ve eğitimciler kısaca tüm insanlık için belki de insanlık tarihinin en büyük meydan okumasıdır. Bu meydan okumayı görmezden gelen, ciddiye almayan ya da onunla yüzleşmekten kaçınan hiçbir psikolojik, sosyal, kültürel, siyasal, bilimsel, eğitimsel, ekonomik vb. sistem ve faaliyet insan onuruna uygun bir sistem ve faaliyet değildir ve kesinlikle tekrar gözden geçirilmelidir.

Her tür davranışının yine başta çocuklar olmak üzere tüm insanları etkilediğinin farkında, yansıtıcı düşünen erdemli bir insan olabilmenin yolu eleştirel-bilinçli bir yaşamdan geçer. Bilgi, duygu

ve akıl bütünlüğü olarak erdemli bir iradeyi kazanmayı hedefleyen bilinçli bir yaşama giden yol; sevgi, bilgi ve düşüncede derinleşmiş saygılı ve güven veren bir yaşam tarzıyla mümkündür. İnsanı böyle bir yaşama hazırlamak ise eğitim ve öğrenme sürecini gerek felsefi, gerek kuramsal, gerekse uygulama bakımından tüm boyutlarıyla insan onuruna uygun sürdürülebilir bir dünya için düşündüklerini, yaptıklarını sürekli yeniden sorgulayan eleştirel-bilinçli bir sevgi eğitimi sürecine dönüştürmekle mümkün olabilir (Ergen, 2006; 2005/2008; 2017).

Nöro bilimlerin insanın beyin ve zihin yapısının gelişimine dair bulgularını ki, beyin ve zihin yapısı insanın kişilik gelişimini doğrudan etkiler, dikkate alınmadan gerçekleşen eğitim uygulamalarının ve yapılan eğitim araştırmalarının kesinlikle yetersiz kalacağı ortadadır. Bu bulgular eğitim ve kurumlarında sevgi, saygı, güven, anlayış, işbirliği şeklinde olumlu bir sosyal iklimin hâkim olması gerektiğinin delili niteliğindedir. Eğitim kurumlarındaki öğrenme iklimlerinin sadece çocukların ve/veya velilerin oluşturacağı iklime terk edilmeyip öğretmenler ve okul yönetimi eliyle de geliştirilip desteklenmesi ve tüm öğrenme iklimlerinin bu yönde değişebilmesi ve geliştirilebilmesi için radikal bir dönüşüm şarttır. Eğitim kurumları sevgiden, saygıdan, güvenden yoksun, sevimsiz, olumsuz bir iklimde malumata ulaşma ve malumat edinme alanları olmaktan derhal çıkarılıp acilen başta sevgi, saygı, güven, anlayış, nezaket, dayanışma olmak üzere tüm temel evrensel değerlerin hâkim olduğu ve tecrübe edilir şekilde yaşandığı değerler ve erdemler iklimine dönüştürülmelidir. Ki yeni nesiller buna uygun bir zihin ve erdemli kişilik, diğer bir ifadeyle bir habitus yani insanın sosyal ilişkiler neticesinde zihninde oluşan ve tüm hayatını etkileyen temel yapılar (Bourdieu, 1998, S. 21; Ergen, 2011; S. 275-276) geliştirebilsinler.

ERDEMLİ BİR KİŞİLİK GELİŞTİRMENİN ONTOLOJİK YAPI TAŞLARI; EĞİTİM, SEVGİ, SAYGI, GÜVEN

Eğitim; Anlamı ve Önemi

İnsanlığın kazandığı tüm bilgi, birikim ve tecrübelerin nesilden nesle aktarılabilmesi için, 'school' Türkçede ise bugün okul olarak adlandırılan eğitim kurumları kurulmuştur. Bu kurumlarda yetişen yeni neslin bilmesi ve öğrenmesi gerektiği düşünülen tüm bilgi, birikim ve tecrübeler aktarılmaya çalışılmıştır. Yeni nesillere eğitim yoluyla nelerin kazandırılması gerektiği ise insanlık tarihi boyunca tartışılmıştır. Yeni nesillerin, atalarının bildiklerini öğrenmelerinin yeterli olacağı fikri ilk topluluklardan günümüze kadar devam etmektedir (Hüther 2004). Çocukların içerisinde buldukları sosyal çevreye ait normları, kuralları ve sosyal ilişkileri öğrenmeleri ve buldukları topluma, kültüre entegre olabilmeleri okulların günümüze kadar gelen en önemli işlevleri arasında yer almaktadır. En geç teknolojinin yaşama hâkim olmasıyla teknik bilgilerin kazandırılması eğitim ve öğretimin esası haline gelmiştir. Ve nihayetinde bilgi çağının başlamasıyla, öğrenciler bilişim araçlarının nasıl çalıştığını, onların nasıl kullanıldığını öğrenmeliydiler. Bu hâkim anlayış neticesinde bugün ki 'eğitim' çocuğu daha çok iş yaşamına hazırlayan teknik bilgi ve becerileri kazandırmaya

indirgenmiş bir öğretime dönüşmüş oldu (Lickona, 1991; Goleman, 1995; Bacanlı, 1999, Kenan, 2009).

İnsan onuruna uygun sürdürülebilir bir hayat için bu durum değişmelidir ve bunların yerini yarımın anahtar-yeterlikleri (Klafki, 1985; S. 63) olarak bilinen ve gelecek nesle mutlaka kazandırılması gereken psiko-sosyal yetenek ve donanımlar almalıdır. Günümüzde ve gelecekte tüm insanlık için tehdit olabilecek problemlere karşı, ilgili herkesle işbirliği ve dayanışma içerisinde sürdürülebilir çözümler üretme kapasitesi bu donanımlara dair örneklerden birisidir. Bu yetenek ve yetkinliği kazanmak, sonra kazanılıp kazanılmadığını tespit etmek, elbette ki bir çarpım tablosunun, bir bilginin ya da bir formülün ezberlenip ezberlenmediğini tespit etmek kadar kolay değildir. Başta çocuklar olmak üzere insanların bu tür becerileri kazanabilmeleri ve özümseyebilmeleri için, bu yeteneklere sahip ve bu vasıfları yaşatarak öğrenmelerine kılavuzluk eden örnek insanlara ihtiyaç vardır. Çünkü yok olmaya yüz tutmuş tam da bu psiko-sosyal yetenek, bilgi ve donanımlar, öyle türden donanımlardır ki sadece örnek kişilik, yaşantı ve tecrübeler aracılığıyla kazanılabilirler. Eğitimde önemli ölçüde ihmale uğramış örnek kişilik, yaşantı ve tecrübelerin önemi kavranıp ciddiyetle ele alınmalıdır. Eğitim adı altında çocuklara sevgi, saygı, güven, iyilik, güzellik ve doğruların kavramsal, teorik, kurgusal ve ideolojik anlatımından derhal vaz geçilmelidir. Eğitim ve öğrenme süreçleri bu anlatımların sınavlar için dinlenip ezberlendiği süreçler olmaktan acilen kurtarılıp bilhassa sevgi, saygı, güven gibi değerlerin bizzat tecrübe edildiği süreçlere dönüştürülmelidir. Çünkü insan kimliği büyük ölçüde sosyal yaşamın bir ürünüdür ve insan sevgi, saygı ve güvene dayalı bu tecrübeler sayesinde sosyal ilişkileri en mükemmel hale getirebilecek nitelikte donanmış bir beyine sahiptir (Hüther 2004; S. 489).

İstinasız her insan sürdürülebilir bir sevgiye dolayısıyla sürdürülebilir bir güvene, sürdürülebilir bir huzura, sürdürülebilir bir refaha kısaca insan onuruna uygun bir yaşama ihtiyaç duyduğu halde böyle bir yaşamı nasıl yapılandırıp gerçekleştirebileceğine dair hiçbir bilgiye, fikre ve birikime sahip de değildir (Ergen, 2017; S.181). Eğer eğitim tamda bu bilgi ve birikimi kazandırmanın adı değilse başka nedir? Bugün eğitim, insanın belki de üçüncül, dördüncül ihtiyaçlarından olan konforlu bir hayat yaşamak için gerekli tüm bilgi, beceri, yetkinlikleri sağlamanın bir aracına indirgenmiş olup insanın birincil ontolojik ihtiyacı olan sevgi, saygı, güven, barış içerisinde huzurlu bir hayata ermesi için alması gereken tüm tedbirleri ihmal etmektedir. Eğitimin artık iyi bir meslek edindiren konforlu bir yaşamı garanti edememesi, huzurlu bir yaşama ulaşma adına zaten hiçbir işe yaramaması eğitimi işlevsiz ve sorgulanır hale getirmiştir. Oysaki eğitim varlığın anlamının ve değerinin farkında olarak onlara layık olabilmek hedefiyle, kendisiyle birlikte tüm diğer insanların sözü edilen birincil ontolojik ihtiyaçlarını karşılayabilecek yetkinlik ve donanım kazanma sürecinin adıdır. Alan yazında yer alan eğitim anlayış ve tanımları gerek sözü edilen birincil ihtiyaçları gerekse günümüz ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzak olmakla birlikte çoğunun hatta sakıncalı oldukları dahi söylenebilir (Ergen,

2017; S. 173). Bu çerçevede daha önce sözü edilen sevgiyi, saygıyı, güveni, nezaketi zarafeti içeren tek eğitim tanımını burada hatırlatmak yerinde olacaktır. “Eğitim; değerler ve değerli olana dair üst düzey farkındalık ve duyarlılık geliştirme; insanın diğer tüm varlıkla ilişkisi belirleyen ve temelini oluşturan sevgi, saygı ve güveni yaşamının anlamı haline getirme; dolayısıyla adaleti, iyilikseverliği, anlayışlılığı” özümseme süreci olup insanın “arzu, ihtiyaç ve seçimlerini bu ilke ve değerler ışığında muhakeme edebilme ve nihayetinde tüm ilişkilerini nezaket, zarafet, anlayış ve estetik ile yapılandırabilme yeterliği, yetkinliği ve kapasitesi kazanmaya” ve bunların tümünü yansıtıcı ve eleştirel bir bilinçle sürekli gözden geçirebilmeyi öğrenmeye “rehberlik etme faaliyeti” (Ergen, 2017; S. 177) olarak tanımlanabilir.

Hatta anne karnında başlayan sosyalleşme sürecinden farklı olarak eğitim, insan onuruna layık ve sürdürülebilir bir yaşamı ve böyle bir yaşamın ve dünyanın adeta garantörü olan erdemli bir kişilik gelişimini hedefleyerek ve sevgi, saygı, güven vb. değerleri esas alarak yapılandırılan sürecin adıdır. Böyle bir idealle ve bu değerlerle eğitimin ilişkisi kesildiği anda bu süreç anında eğitim olmaktan çıkar ve bir öze zarar verme sürecine dönüşür. Eğitim sürecini sosyalleşme sürecinden farklı kılan değerlerle olan bu ontolojik bağıdır. Aksi halde eğitim ve sosyalleşme arasında hiçbir fark kalmaz ve bunları birbirinden tek farklı kılan formal öğrenme ve informal (gelişigüzel) öğrenme olur. Oysaki eğitim formal öğrenmeden çok daha fazlasını içerir ve kapsar. Eğitim tanımları arasında tüm öğrenmelere bir çerçeve kazandıran ve disiplinler arası çatışmaların yersizliğine adeta ışık tutan bir eğitim tanımı da yer almaktadır. Ergen (2017)’in bu tanımına göre eğitim, varlığın nesnel hakikatini keşfetmeye ve açığa çıkarmaya çalışan doğa bilimlerinin ve varlığın anlamsal hakikatini keşfetmeye ve açıklamaya çalışan sosyal bilimlerin tüm bulgu ve birikimlerini bireye erdemli bir kişilik kazandırmak hedefiyle anlamlı bir bütünlük içerisinde sunma ve bunlardan yeni sentezler oluşturmayı kazandırma sürecidir (Ergen, 2015, S. 168; 2017, S. 174). Eğitim tanımlarından söz edilince Almandada klasikleşmiş ‘Bildung’ (Humboldt, 1965) kavramının da kısaca tanımını vermek yerinde olacaktır. Almandada klasikleşmiş ‘Bildung’ kavramının eğitim kavramından farklı olarak daha derin bir anlamı vardır. Dolayısıyla ‘Bildung’ bireyin ruhsal ve bedensel tüm güç, kaynak, kapasite ve potansiyellerini yönetip geliştirme ve bunların tamamını tüm insanlık yararına en üst düzeyde geliştirerek yine tüm insanlığın hizmetine sunma marifetini kazanma süreci olarak özetlenebilir (Kerstiens, 1991; S. 139). Diğer bir şekilde eğitim “yaşamını büyük ölçüde düşünülmüş ve sorumlu bir şekilde kendisi belirleyen, bağımsız ve eleştirel düşünebilen ve buna göre davranabilen, kararlar alırken sosyal ve rasyonel değerleri ölçüt alabilen, varlıksal sorularla yüzleşebilen, yaşamsal sorunlara çözüm üretebilen, akıllı, duygu, irade ve davranış bütünlüğü içerisinde olup bunları en etkili şekilde yönetebilen genel aydınlanmış karakterlerin, reşit bireylerin yetişmesine rehberlik etme süreci” (Ergen, 2013, s. 177) olarak tanımlanabilir. Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere şuan uygulamada hâkim olup teknik bilgi aktarımına dayanan faaliyetleri eğitim olarak adlandırmak mümkün değildir. Çünkü insana özgü en üst düzeyde insancıl öğrenmeyi ifade eden eğitim ve salt öğretime, tekniğe ve teknik bilgi aktarımına

indirgenmiş bir öğrenme süreci birbirinden farklıdır. Eğitim ayrıca “üst düzey insancıl öğrenme, bilinçli ve yansıtıcı bir öğrenmedir, insanın düşünce gücünü artırır; özgür ve özgürlükçü bir öğrenmedir, bireysel, özerk bir şekilde ve sorumluluk içerisinde öğrenme becerisi kazandırır; bütüncül bir öğrenmedir, geçmiş, şimdi ve gelecek bilinci kazandırır; değer ve karakter temelli bir öğrenmedir” (Ergen, 2013, s. 177), erdemli bir kişilik karakter kazandırır.

Günümüz dünyası insanda mekân ve zaman algısını neredeyse tamamen değiştirmiştir. Bundan 100 sene önce sadece yerel boyutta algılayıp düşünen ve yaşayan insan, bugün küresel boyutta algılayıp düşünmekte ve yaşayabilmekte, bir haftada dünyanın dört bir yanını gezebilmektedir. Önceleri sadece geçmişin, yaşadığı anın, zamanın ve dönemin farkında olan insanın artık insan neslinin yaşaması mümkün olan en uzun zamanı dikkate alacak bir sorumlulukla yaşamak zorunda. Bu husus ta dikkate alındığında eğitimin anlamı bireysel, toplumsal, kültürel ve evrensel (temel) değerler ışığında insanı yeni sevgi temelli düşünce ve bilgi ufuklarına davet ve dâhil etme yoluyla, mekânsal olarak evrensel çapta, zamansal olarak sürdürülebilir boyutta, yani insan neslinin yaşaması mümkün olan en uzun zamanı dikkate alacak sorumlulukta, farkındalık kazandırarak bilinç, tutum ve davranış geliştirme sürecine rehberlik etmek (Ergen, 2015; S. 166) şeklinde de genişletilebilir. İnsanın bu çapta bir yaşam serüvenine atılabilmesi üst düzey bir bilinç ve sorumluluk gerektirir. Böylesi bir bilinç ve sorumluluğa ulaşmak ise ancak sevgi, saygı, güven, anlayış, nezaket temelli bir eğitim aracılığıyla, temel sevgi, temel saygı ve temel güven kazanmış erdemli kişiliklerle mümkün olur. Gerek özelde eğitimcilerin genelde ise yetişkinlerin gerekse öğrenenlerin başta yukarıda sözü edilen değerler olmak üzere tüm diğer değerlere dair üst düzey bir bilinç ve farkındalık geliştirebilmeleri, aralarında ki ilişkileri çözümlene bilmeleri, onları özümseyebilmeleri tümünün değer okuryazarı (Ergen, 2019) olabilmelerinin sağlanması gerekmektedir. Değer okuryazarı olmaksızın değerleri bilhassa eğitim sürecinde gereği gibi anlamak, kavramak, tartışmak ve hayata geçirmek pek mümkün görünmemektedir.

Sevgi; Anlamı ve Önemi

Sevginin insanın ontolojik ihtiyaç ve özelliklerinden olduğu için (Harlow, 1958; Cacioppo / Hawkley, 2003) insanın ve insan ilişkilerinin olduğu ve yaşandığı her anda ve alanda en genel ve geniş anlamıyla ve hatta eksiklik halinde dahi olsa sevgi zorunlu olarak vardır. Sevgi ruhsal ve toplumsal varlığın zorunlu olarak her an cereyan edegelen varoluşsal bir özelliği olduğundan ebedi bir ihtiyacdır. Sevginin her anda ve her alanda olması sevginin ne kadar çok boyutlu olduğunun adeta habercisidir. Bu yönüyle diğer değerler gibi sevgi de tanımlanamaz, sevgi yalnızca olumlu özelliklerinin açıklanması ve olumsuz niteliklerden arındırılması yoluyla tarif edilebilir (Widmer, 1989; S. 221). Diğer bir ifadeyle sevginin tanımlanamıyor olması onun belirlenemez, açıklanamaz bir olgu, değer ve kavram olduğunu ifade etmez. Sevgiye dair bilinçsizlik ve bilgi eksikliği ile birlikte sevginin tek bir tanımla ifade edilecek nitelikte olmaması onun sıklıkla anlam kaybına uğramasına ve kolaylıkla

suiistimal edilmesine neden olmaktadır. Sevgiye, ‘nasılsa tanımlanamayacak kadar öznel’ diye herkes kendine göre bir anlam yüklemektedir. Öyle ki bir kadın cinayeti dahi sevgiyle açıklanmaya çalışılmaktadır. Netice de sevginin öznel tecrübe edilir olması da bahane edilerek sevgi her şeyi içerecek kadar genişletilerek ve tamamen göreceli hale getirilerek hiçbir anlam ifade etmeyecek kadar derin bir anlam kaybına uğratılıp yozlaştırılmaktadır. O kadar ki örneğin başta pedofili ve fetişizm olmak şehvete dayalı farklı cinsel ihtiraslar, tutkular ve eğilimler gibi, farklı bağımlılık türleri gibi çeşitli psiko-patolojik bozukluklar dahi ‘sevgi’ olarak tanımlanmaktadır. Fakat sevgi bunlardan hiç birisi değildir ve sevgi zannedildiği gibi şiddete, cinsel ihtirasa dair hiçbir şey içermez. Eleştirel-bilinçli diğer bir ifadeyle akıllı, bilgili, duyarlı ve farkında bir sevgi; insanın bilinç, duygu ve akıl bütünlüğü olarak iradi, ruhsal ve zihinsel bütün güçlerini, kendi tüm varlığını belirlemiş bir şekilde, kararlılık içerisinde daimi bir sevgi, saygı, ilgi, iyi niyet, duyarlılık, bağışlayıcılık, eleştiri gücü, diğerkâmlık, güvenilirlik, sadakat, fedakârlık, dayanışma, anlayış, nezaket, zarafet ve adanmışlıkla ifade bulan ve bütün bu kapasitelerini insanlığın hizmetinde eleştirel-bilinçli bir yaklaşımla daimi bir bilgi arayışı ve uygulama yoluyla sürekli olarak geliştirme kararlılığını ifade eder (Ergen, 2006; 2005/2008; S. 90). Her sevgi tanımının ve olgusunun olmazsa olmazı özetle; insanın, kendisiyle birlikte yine tüm diğer insanlar ve canlıların tüm olumlu potansiyellerini açığa çıkarıp geliştirebilmek için, yine kendi insan onuruna uygun olup onu en güçlü ifade eden tüm olumlu kapasite ve potansiyellerini açığa çıkarıp geliştirme gayretidir. Böyle bir hedefi gözden kaçıran hiçbir şey sevgi olamaz. Bu tür bir sevginin hedefi tüm varlığın değerinin en düzeyde farkında olup insanın dokunulmaz onuruna zarar vermektan kaçınmaktan öte onu koruyup geliştirmek ve ona layık olmaktır. Böyle bir sevgi, saygısız mümkün değildir. Saygı, nezaket, zarafet içermeyen ve bunlarla ifade bulmayan bir ilişki sevginin ürünü değildir ve olamaz. Sevgi çok boyutluluğu nedeniyle elbette ki bu temel paradigmaya ve hedefe bağlı kalmak şartıyla sayısız birimlere, parçalara, görünlümlere bölünüp sınırsız özelliklerle desteklenip çeşitli bağlamlara ve şartlara uygun açıklanabilir. Sevgi her ne kadar değerlere dair bir kavram olsa da, değer bilincinin kaynağı sevgidir. Sevgi olduğu için değerli olana ve değerlere dair bir bilinç mümkündür. Değer bilinci, değerlilik fikri tektir ve değerli olan ne olursa olsun ve ne kadar olursa olsun hepsinin kaynağı bu bilinç ve fikirdir dolayısıyla hepsi yalnızca kimi farklılıklarla bu bilinç ve fikrin türevleridirler. Değerler arasındaki ontolojik bağ da bu esasa dayanmaktadır ve değerlere dair algı, yargı ve yorumlar, tanımlamalar, sınıflamalar, kategoriler, özellikler, bu tek bilinç ve fikir aracılığıyla gerçekleştiğinden hiç biri birbirinden bağımsız olarak var olamazlar. Bu tanımlamalar, sınıflamalar, kategoriler, özellikler vb. arasındaki örgü ve örüntüler ne kadar yoğun ve fazlaysa bu durum değer bilincinin o kadar yüksek olduğunu ifade edip kanıtlar. Bu durumda her bir değer sayısız argümanla beslenip açıklanabilir. Bu örgü ve örüntüler ne kadar az ve zayıf ise bu durum değer bilincinin o kadar düşük olduğunu gösterir. Buna bağlı olarak ta değer bilinci düşük olan bir insanın değerlerle ilgili argümanları da bir o kadar tutarsız, zayıf ve yetersizdir. Buradan da anlaşılacağı üzere sevgi bilinci de tektir ve sevgiye ve sevilecek olana dair ne varsa

hepsinin kaynağı bu tek sevgi bilincidir. Ve sevgiye dair ne varsa hepsi doğal olarak yalnızca bazı farklılıklarla yine bu tek bilincin türevleridirler.

Sevgi kendi temel varlıksal yapısını oluşturan ve ontolojik bir bütünlük olan ruhsal-bedensel bir kaynağa dayanır. Bu temel kaynağa dayanan sevginin yine dört temel boyutu vardır; I. sevginin yöneldiği varlık yani özne boyutu; II. sevginin görünümleri yani yönelme biçimi ve sevgiyi ifade etme boyutu; III. sevginin ne kadar az ya da fazla özneye yöneldiğini ifade eden kapsam boyutu IV. sevginin geçiciliği veya kalıcılığını ifade eden zamansal ve sürdürülebilirlik boyutu.

I. Sevginin yöneldiği varlık çeşitleri şu şekilde tanımlanabilir

1. Doğrudan kişiye ve bireye dönük sevgi: anne, baba, eş, çocuk, kardeş, dost, akraba ve diğer sosyal gruplar ve insanlar
2. Farklı dini, tarihi, sosyal, siyasal, sanatsal, emeğe dönük sevgi; bunlara dair olgular da iç içedir o nedenle verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere bu olgular arasında da keskin bir çizgi yoktur: Allah sevgisi, vatan, millet, bayrak sevgisi, saygıya ve insan onuruna dair sevgi, hürriyet ve özgürlük sevgisi, anı ve hatıraya, hediyeye dair sevgi, kültür sevgisi vb.
3. İnsanın biyolojik yapısı gereği refah ve konfor sağlayan maket, model, otomobil, uçak vb. doğrudan belli nesnelere dönük a) görme; gördüğu biçimi yani güzeli, estetiği sevmek, b) iştme; duyduğu ve dinlediği güzel sesi, ritmi, müziği sevmek c) dokunma; temas ettiği bir şeyi sevmek yani ona dokunmayı sevmek, d) tat ve lezzet alma; yediği bir şeyi sevmek; e) hareket etme ve etkin olma; belli bir davranışı, hareketi, etkinliği sevmek.
4. Canlıya ve canlılığa, insanlara, hayvanlara, bitkiye, doğaya dönük sevgi
5. En geniş anlamıyla farkında olduğu ve fark edebileceği muhtemel tüm varlığa dönük aşkın sevgi

II. Sevginin yöneldiği özneye göre doğal olarak mahiyetinde, yöneliş biçiminde ve ifade biçimi olarak görünümünde de farklılıklar oluşur. Sevginin bu mahiyet, yöneliş biçimleri ve görünümünde ki farklılıklar üstelik yöneldiği varlık ve olgu sayısınca çeşitlidir. Örneğin bir çocuğun annesini, hem annesi, hem babası, hem ablası, hem arkadaşı, hem insan oluşu, hem anne oluşu, aşkın bir sevgi ile vb. gibi sevebilir. Annesine yine birden fazla mahiyet ve ifade biçimiyle sevgisini gösterebilir. Onu şefkatli, koşsuz, dostça, fedakârca ve /veya imrenerek sevebilir. Bu çeşitlilik mümkün olan tüm kombinasyonlar kadar fazladır. Her bir sevgi öznesine, ona yönelim biçimine dolayısıyla her yeni bir kombinasyona göre sevginin ağırlık merkezlerinin değişeceği için boyutları da genişler, değişir ve bunlara göre tekrar şekillenerek görünümü de yenilenir. Yukarıda da vurgulandığı üzere sevgi

bilincinin tek olması nedeniyle Fromm (1999, S. 79)'dan farklı olarak sevgi türlerinden veya çeşitlerinden söz etmektense, bu çalışmada daha doğru olacağı kanaatiyle sevginin farklı görünümünden söz etmek tercih edilmiştir. Sevginin farklı görünümünden bazıları sıralanacak olursa: a) Rahmet ve merhamet eden sevgi; insanın iradeli olarak yaptığı hatasına, kusuruna, kötülüklerine rağmen onu bu kötülüklerden ve eksiklerden arınıp kurtulabilmesi ve yine kendisini güzelleşebilmesi için sevmek, korumak esirgemek, acımak, affetmek, bağışlamak, ihtiyaçlarını karşılamak, yol göstermek şeklinde duyarlı bir kalp ile hareket eden aktif sevgidir; b) Yine karşılık beklemeden, hesapsızca, çıkarsızca yardım eden şefkatli sevginin rahmet eden sevgiden en temel farkı bir canlının veya insanın iradesi dışında ki çaresizlik durumuna karşı olmasında gizlidir; c) Koşulsuz, beklentisiz-karşılıksız sevgi, eksiklikleri, kötülükleri görmezden gelen sevgi 'nasıl olursan ol seni öyle severim' diyen ve hem sevilen hem de seven için içerisinde riskler barındıran bir sevgidir; d) Diğerkâm sevgi; karşısındaki insanın yararını, iyiliğini vb. en az kendisinin ki gibi gözetilen sevgidir; e) Aşkın sevgi, tüm varlığı üstelik hiçbir ödül, ceza kaygısı gözetmeksizin, dünya ötesi sevmektir; f) Fedakâr sevgi, kendisine olumsuz bir etkiyi göze alarak sevmektir; g) Dostça sevgi, samimi, içten, kötülük düşünmeyen sevgidir; i) Koruyucu sevgi, sağlıklı gelişimini gözetip kollayan sevgidir; j) İmrenen sevgi, tüm güzel özelliklerine, güzelliklerine gıpta ederek sevmektir; k) Romantik sevgi, karşı cinse duyulan aşk dolu sevgidir; l) Yücelten sevgi, bir insana, olguya, olaya ya da nesneye kutsal bir özellik atfederek sevmektir vb.

III. Sevginin kapsam boyutu, sevginin ne kadar az ya da fazla insanı, olguyu, olayı, nesneyi vb. kapsadığını ifade eden boyuttur. Bir insanı, toplumu, kültürü mü seviyor? Yoksa birden daha fazla insanı, toplumu, kültürü mü hatta hepsini mi seviyor? Sevgi ne kadar kapsamlıysa o kadar daha bilinçli, güçlü ve niteliklidir.

IV. Ve nihayetinde sevginin zamansal boyutu, sevginin ne düzeyde yüzeysel ve geçici ya da ne düzeyde bilinçli, derin ve kalıcı olduğunu ifade eden boyuttur ve örneğin, geçmişini atalarını sevmek, şu an var olanları ve geleceği ve gelecektekileri sevmek gibi görünüşleri vardır.

Yukarıda sözü edilen özelliklerden hiç birisini birbirinden kesin çizgilerle ayırmak mümkün değildir ve her biri iç içe olup birbirini etkiler. Nitekim bunlardan bir tanesinin diğerlerinden tamamen bağımsız olarak algılanması durumu mutlaka saplantı vb. gibi psiko-patolojik bir hastalığa işaret eder (Fromm, 1999, S. 78). İlişkilendirilebilen sevgi öznesi ve sevgi yönelim biçimi ne kadar az ise ve bunlar arasında ki örüntüler ne kadar eksik ve zayıf ise sevgiye dair argümanlarda o kadar tutarsız ve zayıftır. Örüntülerin eksik, argümanların tutarsız ve zayıf olması ise sevgiye dair bilinç düzeyinin ne kadar düşük olduğunu ortaya koyar. Aksine kendi aralarında ki örgü ve örüntüler ne kadar fazla ise argümanlar da o kadar güçlü ve fazladır bu durum sevgi bilincinin o kadar yüksek olduğunu ortaya koyar. Örneğin Anne sevgisinde, ne kadar fazla diğer boyut, özellik ve çeşit mümkün olan en fazla korelasyonla bir araya gelirse o sevgi o kadar daha derin ve anlamlı bir kapsama ulaşır ve

sürdürülebilir bir mahiyet kazanır. Bu kapsam ve mahiyete ulaşmış bir sevgi sayısız argümanla beslenip açıklanabilecek niteliktedir ve tutarsızlık içermez

Burada ortaya konduğu şekliyle tüm varlık alanlarını kapsayan ve insan için ontolojik yani varlıksal ve yaşamsal bir öneme sahip olan sevgi (Buscaglia, 2004; S.76-156; Maslow, 1996; S. 122; Baron, 1992; S. 310; Bootzin, 1991, S. 457; Munn, 1972; S. 270) hiçbir koşula ve sevenin kendi mutluluğu için tatmin aracına indirgenemez. İnsanın sağlıklı ve erdemli bir kişilik geliştirebilmesi için nefese ihtiyacı olduğu kadar sevgiye de ihtiyacı vardır. Nasıl ki insana ‘eğer’ veya ‘çünkü’ gibi bir koşul karşılığında nefes almasına izin vermek, hukuken de sabit, insanlık dışı bir suç ise insana yine koşullu olarak sevgi vaat etmek, henüz hukuken sabit olmasa da, insanlık dışı bir suçtur. Kaldı ki koşullu sunulan sevginin gerçekten sevgi olup olmadığı zaten tartışmalıdır. Çünkü ‘eğer’e ve ‘çünkü’ye dayanan koşullu sevgi ilişkilerinde sevginin sevilenin gelişimine, huzur ve mutluluğuna olan etkisinin ne olduğuna bakılmaz. Esas olan sevendir, sevenin ne hissettiğidir ve sevilen yalnızca bir nesnedir, onun ne algıladığı, ne hissedip yaşadığı dikkate alınmaz. Bu tür sevgiler sevileni araçsallaştırdığı için yanılğılarla doludur ve sürekli insan onurunu zedeleyen üzüntü ve acı dolu ilişkiler üretir. Bilinçli bir sevgi kendisini öncelikle sevilene olan etkisi bakımından değerlendirir ve hiç bir koşula bağlı değildir. Eğer sevmek için mutlaka bir neden aranıyorsa yokluk veya olmayan bir şey sevelemeyeceğinden ve varlığımızı tek başına sürdürmenin mümkün olmadığından varlık ve var olmak sevmek için tek başına yeterli bir nedendir. Onun dışındaki ‘eğer’ ve ‘çünkü’ler sevdiğiniz varlığa dönük olmaktan ziyade kendi varlığınıza dönük arayış ve taleplere dayanır. Dolayısıyla karşısındakinin değerinin farkında bir sevgi olduğu için ‘seni seviyorum çünkü varsın’ dedikten sonra ‘seni tüm olumsuzluklarına rağmen seviyorum’ diyebilmek mümkün hale gelebilmektedir. Sonrasında sevgi ‘eğer kendine zarar verecek her şeyden uzaklaşırsan, senin için çok daha fazla mutlu olurum’ diyebilecek derinlikte bir anlam ve mahiyet kazanır.

Bugün hayata geçen sevgi, yarının insan profilini etkilemektedir ve sevgi bir insanın geleceğe bırakabileceği kişisel ve kendisine özgü belki de tek mirastır (Stamm, 1980; S. 304). Pedagojik sevgi ise, bir insanın insanlaşabilmesi için ona destek olmak kaygısından doğar ve sevgi eğitsel her faaliyetin temelini oluşturur ve başarısının temel önkoşuludur (Böhm, 2000; S. 347). Çünkü insanın sevgiden, saygıdan ve güvenden yoksun bir ortamda ne nitelikli öğrenmesi ne de tüm olumlu potansiyellerini en üst düzeyde geliştirmesi mümkün değildir.

Saygı; Anlamı ve Önemi

Saygı Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğüne göre; “Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram” veya “Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu” olarak tanımlanmaktadır. Felsefe terimleri sözlüğüne göre ise saygı; “bir kişiye bir düşünceye, bir eyleme bir başarıya yüksek değer vermekten doğan bir duygu” olarak tanımlanmaktadır. Rogers saygıyı güven

ortamını oluşturan koşulsuz olumlu görüş olarak tanımlamaktadır (Rogers, 1957; S. 95-103). Voltan-Acar (1989) saygıyı karşınızdaki insanı ayrı bir birey olarak duygu, düşünce ve eylemlerinde özgün olduğunu kabul etme ve bunu ifade etme şeklinde tanımlamaktadır. Saygı Stewart ve Joines'in (1987) göre insanın kendisiyle birlikte karşısındaki insanı saygı değer ve onurlu kabul edip bazı davranışlarını kabul etmese de şahsını her zaman kabul edeceğinin ifadesidir. Dillon (2018) farklı düşünürlerin saygı kavramını nasıl ele aldıklarını ayrıntılı bir şekilde ortaya koymaktadır. Farklı düşünürlere göre saygıyı Dillon şu temel özellikleriyle karakterize etmektedir; nazik ve duyarlı bir davranış biçimidir, bir tutumdur, özel bir duyarlılıktır, bir değer yargısıdır, bir duygudur, bir takdir ve teşekkür, ilke ve bir zorunluluktur, bir taleptir ya da saygı epistemik ve ahlaki bir erdemdir (Dillon, 2018).

Saygı günlük hayatta en sık kullanılan kavramlar arasındadır. Ancak günlük hayatta saygının ciddi ölçüde anlam kaybına uğradığı ve yalnızca nezaket kurallarına uymaya indirildiği görülmektedir. Genellikle yaşça daha büyük veya ilişkideki konumu bakımından üst olan bir insanın karşısındakinden üstelik kızarak saygı talep etmesi veya toplumda yerleşmiş bir anlayış olan "sevmek zorunda değiliz ancak saygı göstermek zorundayız" inancının çok yaygın kabul görmesi bunun en açık göstergelerinden birisidir. Çok yaygın olan bu iki örnek ve anlayışta aslında beklenen ve talep edilen şey önceden belirlenmiş olan nezaket veya ahlak kurallarına uyulmasıdır. Birçok insanın saygıyı bir zorunluluk olarak algılamasının altında yatan neden bu olsa gerek. Birçok insanın sevginin kuraldan doğmayacağına farkında olduğundan herkesten yine her insana saygıyla davranılması beklenirken, hiç kimseden kendisi ile birlikte tüm insanları sevmesi beklenmiyor, değil zorunluluk hatta sorumluluk olarak dahi algılanmıyor. Günlük hayatta nezaket kuralları adı altında uygulanan normlar, yalnızca mümkün olduğunca kimseye zarar vermemek ve zarar görmemek yoluyla toplumda muhtemel kargaşa ve çatışmaları önlemek ve toplumsal işleyişi sağlamak için uygulanan kurallar kastedilmektedir. Oysaki saygı bir varlığın değerinin ve onurunun farkında olmakla mümkün olup insanın ilgili varlığa dair gönülde oluşan itibar ve önemdir. Böyle bir saygının hedefi varlığın, insanın hakikatine, onuruna layık olabilmektir (Ergen 2017, S. 177-178). Kuralların hedefi toplumsal işleyiş iken sevgi ve saygının ilgisi farkında olduğu insan değer ve onurudur, hedefi ise ona layık olabilmektir. Böyle bir ilginin kaynağı sevgidir. 'Değerinin farkında olmak' ibaresi önemli bir hususa dikkat çekmektedir, şöyle ki insan kendinden değerli bir varlık olduğu için ona değer verilemez yani aktarılamaz, bir insanın değerinin ya farkında oluruz ya da değilizdir (Ergen, 2015; S. 169). Bu değer ve onuru fark edebilmenin kaynağı yine sevgidir, dolayısıyla eğer insan onuruna, değerine layık olabilmek istiyorsak sevmek sorumluluğumuz hatta zorunluluğumuz var. Dolayısıyla 'sevmek zorunda değiliz ancak saygı göstermek sorundayız' gibi bir cümleyi kabul eden bir insan ya nezaket kuralı ve saygı arasında farkın ayırıcılığına sahiptir. Ya da sevgi, saygı, insan onuru ve değeri gibi ontolojik değerlerin kendisi için hiçbir anlam ifade etmediğinin yani aslında onların farkında olmadığının dolaylı itirafında bulunmaktadır (Ergen 2017, S. 177-178). Sevgi ve onun en güçlü ifadesi olarak saygı karşınızdaki varlığın, insanın değerli olduğuna dair bir bilinçtir. Sevgi güçlü bir aidiyet duygusunun gelişiminin

önkoşuludur. Saygı sevileni kendine ait bir nesne olarak algılamaktan ve davranmaktan koruyan ve duyarlı bir mesafe oluşturmayı sağlayan paha biçilmez önemine, biricikliğine ve dokunulmaz onuruna dair değer itirafıdır. Ve saygı insanın bir özelliğine değil tüm kişiliğine yönelir. Saygının da doğal olarak sevgi gibi gerek yöneldiği varlık, olgu, olaya göre, görünümü bakımından, kapsamı örneğin bireye saygı, topluma saygı, kültürlere saygı tüm varlığa saygı gibi, gerekse derin ve kalıcı ve ya yüzeysel ve geçiciliği gibi zamansal boyutu örneğin geçmişe saygı, ana ve şimdiki zamana saygı ve geleceğe saygı gibi çok boyutludur. Bu boyutlar burada tekrar ele alınmayacaktır. Ancak eğitim ve öğrenme süreciyle yine zorunlu olarak ontolojik bir ilişkiye sahip olan bu olgu, değer ve kavramın eğitim ve eğitim bilimlerinde ki yeri ve öneminin neredeyse hiç ele alınıp araştırılmamış olması ciddi bir eksikliği ortaya koymaktadır.

Güven; Anlamı ve Önemi

Güven, sevgi ve saygısında olduğu gibi mutlu ve huzurlu bir yaşam sürdürebilmenin ve sağlıklı bir kişilik geliştirebilmesinin önkoşuludur (Erikson, 1988; Boyesen, 1995; 117; Maslow, 1996; S. 78; Bootzin, 1991, s. 457). Ve yine sevgi ve saygı gibi güven de eğitim ve öğrenme süreciyle ontolojik bir bağa sahip olduğu halde eğitim alanında neredeyse tamamen ihmal edilmiş üçüncü temel olgu ve kavramdır. Günlük hayatın içinden kavramlar olarak güvenin inanç, teslimiyet ve emanet, varsayım, umut ve sarsılmaz umut gibi birçok kavramla iç içe olmalarına rağmen bunların hiç birisi gerek aralarındaki anlam farkı bakımından gerekse eğitim açısından farklılıkları, anlamları ve önemleri araştırılıp ortaya konmuş değildir (Frevert, 2003). İnsanın bilgisi ve bilgisizliği arasındaki dengeyi kurup korumasını sağlayan güven özetle, ortaya konacak olan bir davranışa temel alınarak yapılandırabilecek kadar emin olunan gelecekteki davranışa dair hipotezdir (Simmel, 1908/1992, S. 393). Bu tanımın örneğin kurumsal güven, sistemsel güven gibi güven biçimlerini açıklamaya henüz yetmediği ortadadır. Luhmann ise güveni; karmaşıklığın etkili kullanışlı bir yapıya/biçime indirgenmesi (Luhmann, 1989) olarak tanımlamaktadır. Ne kadar tanımlanırsa tanımlansın her bir tanım bu kavramın içeriğini ifade etmekte yetersiz kalacaktır (Endres, 2002).

Güven bireyden bireye (Bollnow, 1959), bireyden resmi kurum ve kuruluşlara (Luhmann, 1989; Simmel, 1908/1992; Giddens, 1996) ve bireyden sosyal ve toplumsal yapılara (Luhmann, 1989) ve tersine tüm bunlardan bireye dönük olmak gibi çok boyutludur. En başta eğitim sürecinin kendisi insanın eğitilebilir olduğu temel güven ve inancına dayanmaktadır (Rousseau, 1755/1993, S. 103; Kant, 1784/1984, S. 53; Herbart, 1806/1982, S. 41; Tenorth, 2006, S. 499). Öğrenenin veya çocuğun yetişkine ve eğitimine, öğrenmesine kılavuzluk edene güven hususuna ilk dikkat çekenler ise yine Rousseau ile birlikte (Rousseau, 1755/1993, S. 253), Nohl (1933/1988)'dur ve Nohl eğitsel bir ilişkinin yalnızca çocuğun yetişkine güvenmesiyle mümkün olacağına dikkat çekmektedir (Nohl, 1933/1988, S. 174). Litt (1927/1967) ise bu eğitsel ilişkide öğrenen ve öğrenmeye kılavuzluk eden

arasındaki güvene ayrıca öğrenmenin nesnesine, konusuna dair güvenin de eğitim sürecinde önemine dikkat çekmektedir (Litt, 1927/1967).

Türkçe alan yazında eğitimde güvene dair zaten çok yetersiz olan araştırmalarda (örneğin YÖK Tez Merkezinde tek bir Lisansüstü Tez çalışmasına dahi rastlanmamaktadır) güvenin eğitime bir kuram oluşturması akımından veya öğrenenin öğretmene, okula, öğreneceği konuya dair güveni gibi konulara dair henüz neredeyse hiçbir araştırma bulunmamaktadır. Elbette ki güven bunlarla da sınırlı değildir varlığın anlamı ve önemine güvenmek, yine kapsamı bakımından bireye, topluma hatta tüm insanlığa güvenmek ve yüzeysel geçici veya derin ve kalıcı olması bakımından geçmişe, şu ana ve geleceğe güven gibi birçok boyutu vardır (ayrıca bkz. Krampen / Hank, 2004). Burada kısaca üzerinde durulduğu tüm bu yönleriyle sevgi, saygı ve güven kavramlarını ele alınıp açığa çıkarmadan hakkında tartışılanların ne oranda (bilinçli bir) sevgi, saygı ve güven olduğu oldukça şüphelidir. Anlaşılan o ki güven den söz edildiğinde esas olan bir anlık bir durum değildir bir potansiyeldir. Diğer bir ifadeyle bir insanın yalnızca belirli bir haline güvenmek yanıltıcı olabilir ve karşılıklı güvenin tesisi ve temini için yeterli değildir. O nedenle insandaki güvenilir olma potansiyeline güvenmek yoluyla her insana güvenebilmek mümkün olur ki bu da toplumda ve insan ilişkilerinde güvenin gelişmesinin önkoşuludur. Esas olan insanın güvenilir olduğuna dair güven ve inançtır bu inanç ise insanı sevmek ona saygı duymakla mümkün olur. Aksi halde yani insanın sevmeye değer ve güvenilir olduğuna inanılmadığında her insanı sevmek ve ona güvenme ihtimal, imkân ve potansiyeli zaten ortadan kaldırıp linç edilmiş olur. Netice itibarıyla sevdiğimiz ve saygı duyduğumuz için inanmak ve güvenmek, inandığımız ve güvendiğimiz için sevmekten daha etkili, önemli ve sürdürülebilirdir.

ERDEMLİ BİR KİŞİLİK GELİŞTİRMENİN ONTOLOJİK YAPI TAŞLARI EĞİTİM, SEVGİ, SAYGI, GÜVEN VE ARALARINDAKİ VARLIKSAL İLİŞKİ

Bu başlık altında iç huzurunu bulmuş ve oluşturmuş, mutlu, kendisiyle barışık, duyarlı, anlayışlı, sorumlu, adil dolayısıyla da çevresiyle huzurlu, barışçıl, dayanışmaya ve paylaşımaya dayalı, bilinçli ve sorumlu ilişkiler kurup geliştirebilen erdemli bir kişilik geliştirebilmenin temel yapı taşları ele alınıp ortaya konulacaktır. Bu yapı taşları burada ele alındığı sırasıyla birbirlerinin önkoşulu olup yine birbirini üretip geliştiren özelliktedirler ve hepsi birlikte yine değer okuryazarlığının (Ergen, 2019) temelini oluştururlar.

İnsan evladı dünyaya en çaresiz olarak gelen ve dünyaya geldiği andan itibaren sevgi ve şefkate yani duyarlı bir ilgiye, bakıma, gözetime en çok ve en uzun süreli muhtaç olan tek varlıktır. Genelde bir insanın özelde ise anne veya babanın ya da hatta bir insanla bir köpeğin şefkat dolu bir bakışla göz göze gelmesi mutluluk hormonu olarak bilinen, mutluluğu, bağlılığı, sadakati, güveni artıran Oksitosin hormonunun salgılanmasına neden olduğu araştırmalarla sabittir (Nagasawa/Mitsui/En/Ohtani ve Arkd., 2015). Oksitosin hormonu, sevgi, huzur, mutluluk, bağlılık, sadakat gibi duyguların biyolojik karşılığıdır ve her biri diğerini tetikler ve besler. Bu duyguların güçlü

olması ise yine zihinsel kapasiteyi ve sosyal ilişkileri güçlendirir (Odent, 1999; Metzler, 2011; Uvnäs-Moberg, 1998). Sevgi, güven, bağlılık gibi duyguların insanda üstelik biyolojik bir karşılığının olması bu duyguların insanın ontolojik yapısının bir özelliği olduğunun açık bir kanıtıdır. İnsanın özelde de anne ve babanın, kendi çocukluklarında sevgi eksikliği nedeniyle psiko-fizyolojik bir hasara uğramamışlarsa, bebeğiyle göz göze gelmeleriyle mutluluk hormonlarının salgılanmasının bir tesadüf olmadığı ortadadır. Anne ve babanın mutlu ve istikrarlı bir ilişki içerisinde bebeğine sevgiyle, şefkatle yönelmesi, dokunması ve tüm ihtiyaçlarını onuruna duyarlı bir saygı, bir ilgi, bakım ve gözetimle gidermesi bebek için yaşamsal öneme sahiptir. Çünkü sevgi, saygı ve güvenin varoluşu ilgilendiren ve etkileyen tüm süreçlerin insanlık adına olumlu yönde ilerlemesinin ve insanın en zorlu koşulları dahi en az zarar ile aşabilmesinin tek temelini oluşturmaktadır. Sevgi, saygı ve güveni bizzat deneyim etmek, insanın bunları insan onuru ve insanlık adına hayati, ontolojik bir değer olarak idrak anını dolayısıyla da mutlak birer değer olarak keşif edebilmesinin, özümseyebilmesinin ilk adımını ve oluşum ile birlikte gelişim sürecini ifade eder. Bu kavrayış, keşif ve özümseme ise yine birbirleriyle ilişkili olarak “temel sevgi”, “temel saygı” ve “temel güven”in oluşup gelişmesinin, temel sevgi ise özsevginin, temel saygı özsaygının ve temel güven de özgüvenin oluşup gelişebilmesinin, bunlar da tüm varlığı gereğince sevebilmenin, onlara güven verme ve güvенеbilmenin ve de onlara layıkıyla saygı duyabilmenin ve onore edebilmenin mutlak önkoşuludur.

Bebeğin tüm ihtiyaçlarının anne, baba tarafından mutlu ve istikrarlı bir ilişki içerisinde sevgiyle, şefkatle, onuruna duyarlı bir saygı, bir ilgi, bakım ve gözetimle ihmal edilmeksizin giderildiğini tecrübe ve fark etmesi, bebekte güvenli bir bağlanma yoluyla, Oksitosin hormonunun da etkileriyle, öncelikle temel sevgi, temel saygı ve temel güven duygularının oluşup gelişebilmesinin temel kaynağı ve önkoşuludur. Ve bu dönemde temelleri atılan bu duygular daha sonra birbirini üretip sürekli besleyeceklerdir. Bu dönemde çocuğun ileride hayata olumlu bakıp özgüvene sahip birisi olup olmayacağı belli olmaktadır. Yine aynı dönemde bebeğe öncelikle güven olarak algılanan temel, sevgi, temel saygı ve temel güvenin gelişebilmesi için bebek her an her yerde annesine ve babasına güvenebileceğinden ve yalnız bırakılmayacağından emin olmalıdır. Sevgi dolu, şefkatli, onuruna duyarlı bir saygı, bir ilgi, bakım görmeksizin bu duygulardan tek başına birisinin dahi ortaya çıkmasının mümkün olmaması sevgi, saygı ve güven arasında ontolojik bir bağ olduğunun en açık göstergesidir. Temel sevgi, temel saygı ve temel güven başta çocuğun (psiko-sosyal) gelişimi, erdemli bir kişilik kazanabilmesi ve mutlu bir yaşam sürdürebilmesi için hayati bir öneme ve değere sahiptir. Dolayısıyla güçlü bir temel sevgi, temel saygı ve temel güven duygusu kazandırmak anne-babanın çocuklarına sunabileceği en büyük hediyedir. Çünkü bunlar sevginin ileride gelişip çeşitlenecek farklı görünümleri olan bütün diğer değerlerin fark ve keşif edilip açığa çıkarılabilmelerine, tanımlanabilmelerine, önemsenebilmelerine kaynaklık edeceklerdir.

Duyarlı bir sevgi, saygı ve ilgi aracılığıyla ihtiyaçları giderilmeyen çocukların fizyolojik açıdan da çok daha sık hastalanmalarına neden olduğu bilinmektedir. Bilinmelidir ki çocuğun başta en yakın çevresiyle birlikte en geniş çevresinin ona doğduğu andan itibaren sunduğu iki seçenek vardır; birincisi asgari sevgisizlik, ilgisizlikle başlayıp şiddet, cinnet, cinayet içerikli kötü bir hayat; ikincisi sevgi, ilgi, güven içerisinde onurlu, erdemli bir hayat. Çocukların anne-babaları ve çevresi bunlardan hangisini tercih ederse çocuklar büyük ölçüde ona göre bir kişilik yapısı kazanırlar. Ya kötülüklerle dolu bir yaşam içerisinde endişe, korku, kin nefrete dair çok derin travmalarla dolu sevgiyi, saygıyı, insan onurunu henüz fark edememiş, güvensiz, olumsuz bir kişilik ya da iyilik içerisinde bir yaşam, sevgi, saygı, şefkat, güven, huzur dolu erdemli bir kişilik. Genelde insanlar özelde de birçok çocuk bu tür derin travmalarla yetişmektedirler. İnsanlar çocuklukta yaşadıkları bu ağır travmalardan sorumlu olmadıkları gibi aksine üstelik hem çocuklukla hem de daha sonra yetişkin olarak bu travmaların kurbanları olmaktadır. En geç çocukluk çağından çıkmaya başladıkları andan itibaren çevrelerindeki bu insanları yetiştikleri çevrenin kurbanları olarak anlamaya çalışıp mağduriyetlerini gidermeye uğraşmaktansa tek suçlu, sorumlu ve asıl fail onlarmış gibi “bu güvenilmez, bu sevilme hakkı etmiyor, bu kötü” gibi yargılarla onları suçlayarak yaşamaya devam etmektedir. Oysaki paha biçilmez değerleri ve dokunulmaz onurlarına rağmen bu ‘kötü görünümü’, hiç bir bebek dünyaya canavar olarak gelmediğinden, sebep değil, bir sonuçtur.

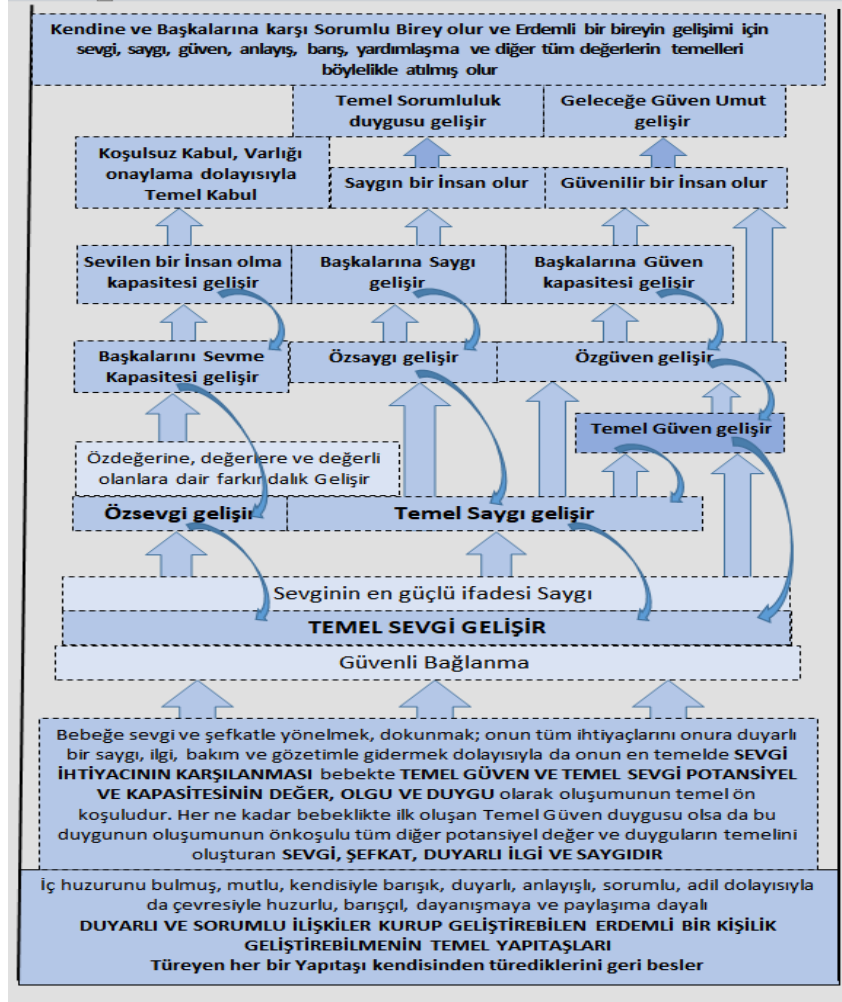
Bir bebek açlığının, susuzluğunun giderilmesine ve temizliğinin yapılmasına sadece belli aralıklarla ihtiyaç duysa da, etrafında sevgi dolu, duyarlı, sorumlu ve güvenilir insanlar olduğunu hissetmeye, onların şefkatle dokunuşlarına, konuşmalarına, ilgilerine özetle sevildiğini hissetmeye kesintisiz her an ihtiyacı olduğu kesinlikle gözden kaçırılmamalıdır. O nedenle bir bebeğin beslenmek, temizlenmek olarak yalnızca belirli aralıklarla ortaya çıkan ihtiyaçlarını sevgisiz, şefkatsiz, duyarsız bir şekilde gidermekle, bebeğin tüm ihtiyaçlarının sevgi, şefkat ve duyarlı ilgi ve saygı yoluyla istikrarlı bir şekilde giderilmesi, onun en temel olan sevgi ihtiyacının her an karşılanması aynı şey değildir (Ergen, 2017; S.179-180). Bebeğin ihtiyaçlarının bu duyarlılıkla karşılanması bebekte potansiyel olarak zaten var olup sadece açığa çıkarılması gereken temel sevgi kapasitesinin değer, olgu ve duygu olarak oluşumunun temel ön koşuludur. Psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçlar ayrılamaz bir bütünlükten oluşur o nedenle burada bu iki ayrı kavramların yerine tek bir kavram yani psiko-fizyolojik ihtiyaçlar kavramı kullanılmıştır.

Bebeklikte başlayıp devamında tecrübe edilen bu koşulsuz duyarlı sevgi aracılığıyla açığa çıkıp gelişen temel sevgi, daha sonra kendisinin sevilme hakkı değer olup koşulsuz olarak sevgiyi hak ettiğini fark etmesinin dolayısıyla da özsevginin kaynağıdır. Özsevgi yani kendi değerinin farkında olmak ve kendini sevmek, öz değerlerine, değerlere ve değerli olanlara dair farkındalığın gelişmesinin önkoşuludur. Yine Özsevgi başka insanların sevilme hakkı olduklarını ve koşulsuz olarak sevgiyi hak ettiklerini fark edebilmesinin kaynağını oluşturmaktadır. Bu farkındalık sayesinde insanda temel

kabul duygusunun gelişeceği için insanın kendisini ve diğer insanları ve varlığın onaylaması, koşulsuz kabul edebilmesi mümkün olur, koşulsuz kabul ise en nihayetinde temel sorumluluk bilincinin açığa çıkmasına kaynaklık eder. Bu bilinçle yapılandığı sorumlu ilişkiler ise başkaları tarafından sevebilmenin kaynağını oluşturur. Diğer bir ifadeyle temel sevginin gelişebilmesi için bebek varlığını idrak etme ve algılama süreci içerisinde asgarî olarak önce kayıtsız şartsız sevildiğini, sonra böyle bir sevginin sorumluluk gerektirdiğini ve bu sevgiyi ifade edebilmenin gereği olarak kendisine karşı sorumlulukların yerine getirildiğini, daha sonrada kendisinin de kayıtsız şartsız sevebileceğini ve bu sevginin gereği olan sorumlulukları yerine getirebileceğini tecrübe etmesi şarttır. Özsevgi bu tecrübeler sonucunda açığa çıkar ve gelişir. Bu özsevgi başka insanları, toplumları, kültürleri geçmiş, anı ve geleceği sevebilmenin temellerini oluşturur. Kendini değerli olarak fark edip seveyen başkalarını da seveyemez. Sevgi ışığında kendisini değerli olarak fark etmek, dokunulmaz ve paha biçilmez bir onura sahip olduğunu fark edebilmenin önkoşuludur. Böyle bir onura layık olabilmek duyarlılığının ve sevginin en güçlü ifadesi olarak saygıyı fark ve keşif etmek yine temel sevgi neticesinde mümkün olur. İnsanın sevginin en güçlü ifadesi olarak saygı tecrübe etmesi insanda temel saygının oluşumunun önkoşuludur. Kendi dokunulmaz onurunu fark etmek olarak temel saygı ise özsaygının gelişimine kaynaklık eder. Özsaygının gelişimi ise artık başkalarının da biricikliğini onurunu ve değerinin farkında olup başkalarına saygı duyabilmenin temelini oluşturur. Bu değerleri özümsemiş olup hayata geçiren insan olmak ise saygın bir kişilik olabilmenin temel kaynağıdır. Bunların tümünün neticesinde ise tekrar temel güven beslenip gelişir. Bu temel güven yine erdemli bir kişilik gelişimi için zorunlu bir önkoşul olan ve insanın kendi değeri ve öneminin, tüm birikim ve kaynaklarının farkında olmayı ifade eden özgüvenin temelini oluşturur. İnsanda gelişen özgüven ise başka insanlara, toplumlara, sistemlere ve geleceğe güvenebilmesinin dolayısıyla da güvenilir bir birey olabilmesinin temel önkoşulu ve kaynağıdır. Bu gelişim basamakları tamamlandığında insan artık başta kendisine olmak üzere herkese karşı üst düzey duyarlı ve sorumlu bir birey olabilme özelliğini kazanır. Böylelikle sevginin, saygının, güvenin, insan onurunun, barışın, dayanışmanın ve tüm diğer temel evrensel değerlerin öneminin üst düzey farkında, eleştirel-bilinçli, duyarlı, sorumlu erdemli bir kişilik, karakter olabilmesinin temel yapı taşları ve ön koşulları oluşmuş ve sağlanmış olacaktır.

Temel sevgi, temel güven ve temel saygı duygu ve değerleri ve yukarıda açıklanan diğer türevlerini açığa çıkarıp geliştirememiş insanlar dolayısıyla kurumlar, sistemler vb. kültürler arası ilişkilerde bunların ontolojik yönlerinin henüz fark edilmediği için her birisi bazı farklı biçimlerde görülseler de çok yüzeysel bir yapıya sahiptirler. Ve yalnızca bazı kişisel, kurumsal vb. çıkarlar için araç olarak kullanılırlar. Ontolojik yani bizzat karşısındaki varlığa ve onun değerine yönelik olmadıklarından geçici ve işlevseldirler.

Erdemli bir kişilik kazanma modeli genel hatlarıyla aşağıdaki gibidir;

Tablo 1. Erdemli bir kişilik gelişiminin temel yapı taşları

Klasik kişilik gelişimi kuramları (Maslow, Erikson, Freud) genetik faktörler, dürtüler vb. gibi biyolojik iç kaynaklarla birlikte gelişigüzel kültürlenme, informal öğrenme süreçlerine dışarıdan yine gelişigüzel etki eden faktörler gibi dış kaynaklara dayalı kuramlardır. Burada tartışmaya açılan 'erdemli kişilik gelişiminin temel yapı taşları' modelinin bu kuramlardan en temel farkı bu modelin bilinçli bir çevreyle yine farkında olarak insanın fizyo-psikolojik ve sosyal tüm varlıksal ihtiyaçlarını onura duyarlı sevgiyle, saygıyla karşılamak ve gidermek yoluyla erdemli bir kişilik gelişimi modeli olmasında yatmaktadır. Kişi ancak kendisiyle birlikte tüm diğer insanların iyi, onurlu ve değerli, sevgiyi ve saygıyı koşulsuz hak eden, güvenilir olduklarına dair inancı tam olursa yaşamının güzel ve anlamlı olduğuna dair bir bilinci gelişir ve böylelikle huzurlu, mutlu dengeli bir karakter olma fırsatını hem kendisine hem de başkalarına vermiş olur. Bu çerçevede kalan hiçbir kişilik henüz sorumlu, duyarlı, saygılı vb. bir kişilik olarak tanımlanamaz.

ÖĞRENME VE KEŞFETME HEYECANINI GÜÇLENDİREN VE ENGELLEYEN TEMEL ÖĞRELER; SEVGİ VE GÜVEN KORKU, BASKI VE ENDİŞE

İnsan beyni her an öğrenir ve her an anlam arayışı içerisinde (Caine & Caine, 1994 S. 88-95) Öğrenme, insanların yaşarken her seferinde yeni fark edip algıladıkları ve keşfettikleriyle irtibat ve ilişkiye geçmeleriyle gerçekleşir. Bu irtibat yeni fark edip algıladıkları ile daha önce fark edilip algılanmış, tecrübe edilmiş ve kavranmış tüm bilgi ve birikimleri arasında çeşitli yollarla bir bağ kurmak yoluyla gerçekleşir (Caine & Caine, 1994; Hüther 2004). Çocuklar da yetişkinler de kendilerini ne kadar sevgi ve güvende hissederse, yeni bilgi, tecrübe ve keşiflere o kadar açık olurlar. Her tür güvensizlik, korku ve baskı insanın gitgide tüm beynini dolayısıyla da ruh halini saran bir huzursuzluğa ve endişeye neden olur. Bu koşullar altında ise, çeşitli duyu organları aracılığıyla algılananlar, önceden var olan bilgi, birikim ve deneyimlerle karşılaştırılmaz ve böylelikle yeni bir şeylerin kalıcı olarak öğrenilmesi imkânsızlaşır. Hatta korku ve endişe öyle bir kafa karışıklığına neden olur ki, önceden öğrenilmiş olanlara dahi ulaşamaz, geçicide olsa onlarda unutulup kullanılmaz hale gelirler (Hüther, 2004). Böyle bir durumda sadece en ilkel düşünce ve davranış kalıpları işler durumdadır ve insan onlara göre hareket eder. Örneğin saldırganlık (bağırarak, vurmaya gibi), savunmaya geçme (dinlememek, görmemek, algılamak istememek, inat etmek, başka destek aramak gibi) veya geri çekilme (kedinin küçümseme, kaçıp saklanma, iletişimi koparma) gibi davranışlar ortaya çıkar. Bu koşullar altında ise, her insan ve özellikle her çocuk ilgisini, merakını ve güvenini yitirmek kaydıyla yeniliğe açık olma yeteneği ve yeterliğini kaybeder (Hüther 2004).

Sevgi, saygı ve güven dışında hiçbir şey, öğrenmeye engel olan kafa karışıklığını, endişeyi giderip iç dengenin tekrar kurulmasını huzur ve sükûnetin bulunmasını sağlayamaz. Bu yüzden özellikle de çocuklar kendilerine sevgi ve saygı gösterip güven veren, kendilerine anlayışla destek olan, öğüt vermektense ziyade yaşayarak örnek olan ve bu yolla yaşamlarında bir yön bulabilmelerine rehberlik eden insanlarla güçlü bir bağ kurma çabasına girerler.

Sevgi, saygı ve güvenin olmadığı her an ve alanda insan onuru zedelenir. İnsan onurunun zedendiği hiçbir zeminde ve çevrede ise erdemli bir kişilik kazanma süreci olarak eğitim ve öğrenme mümkün olmaz. Aksine kişilik gelişimi, öğrenme, sosyalleşme ve bilgi asıl mahiyetini yani olumlu potansiyelini, derinliğini ve enginliğini geliştiremeyeceği gibi olumsuz ve tehlikeli bir potansiyelle dönüşür.

Beklentilerin hızla arttığı ve git gide karmaşıklaştığı günümüz dünyasında çocukların, kendilerine bir yön bulabilmeleri için, onları seven, onlara saygı gösteren, güven veren, destek olan ve karar vermede pusula olup bir istikamet sunan gönül kahramanları örnek insanlara ihtiyaçları vardır. Çocukların kendilerine sunulan imkânları etkin bir şekilde kullanıp bütün beceri, yeterlik ve potansiyellerini geliştirebilmeleri, yalnızca sevgi ve saygı dolu, güven veren sıcak, empatik ve yetkin bir kılavuz yani “örnek insan” sayesinde mümkündür. Ancak bu sayede çocuğun beyin ve zihin

yapısında bütün sonraki öğrenme süreçlerine motivasyon olacak; kendi tüm içsel kapasite ve dinamikleri, argümanları ve etkinlikleri ile ilgili kalıcı bir resim, bir izlenim oluşur. Bu nitelikte öğrenmeleri ve erdemli bir kişilik gelişimini engelleyen en temel faktörler; sevgi, saygı, güven ve dayanışmanın olmadığı yâda ifade bulduğu egoizme ve rekabete dayalı ilişkiler, haz ve eğlence odaklı bir yaşam tarzı, çocuklara dünyanın gelişiminde etkin bir rol üstlenme fırsatı vermeyen her pasifleştiren tüketim kültürüne dayalı çevreler, çocukların düşüncelerini, üretkenliklerini kendilerine özgü yollarla, oyunlarla ortaya koymalarını engelleyen ve insan dâhil her şeyi araçsallaştıran çevreler, çocukların hiçbir şeyi sindirip özümseyemediği için korku ve endişeye sürüklendiği aşırı hızda ve sayıda uyarılma ve yüklenmenin olduğu çevreler, aşırı koruyucu çevreler, çocukların hiçbir emek vermeden ve gayret göstermeden üstelik en hızlı şekilde ve arzu ettiği en azami ölçüde her şeye ulaşabileceği izlenimini veren çevreler.

Her an ve devamlı öğrenen beynin asıl işi ezberleme, hafızalama değildir. Beyin asıl ve en ideal işlevini en etkili ve en verimli öğrenme olarak bizzat problem çözme, zorluklarla baş etme süreçleri içerisinde gerçekleştirir ve bütün potansiyelini geliştirir. Bu deneyimler aracılığıyla da geliştikçe yaşamdaki çok daha ciddi zorlukları aşabilme, çok daha büyük problemleri çözebilme kapasitesine ve potansiyeline ulaşır. İnsanların öğrendiklerinin neredeyse tamamını doğrudan veya dolaylı olarak diğer insanlarla iletişim ve sosyal yaşamdaki deneyimler yoluyla öğrenmesi ve bu deneyimlere göre yeni ilişkilerini geliştirip şekillendirmesi, beynin akıl organı olarak değil de daha çok sosyal bir organ olarak kullanıldığını ve yine bu sosyal ilişkilere göre şekillenip geliştiğinin açık bir göstergesidir (Hüther 2004, S. 489).

SONUÇ

Erdemli bir insan olmak temel yaşamsal fonksiyonları yerine getirmek veya onları yerine getirebilmek amacıyla hayatın üstesinden gelmeye çalışarak yaşamakla mümkün olmadığı ve olamayacağı açıktır. Yaşamak ya da hatta sevmek insanın kendisi için hatta diğer insanlarda dâhil olmak üzere her şeyi tüketmesi, sindirmesi, kendisiyle aynılaştırıp asimile etmesi demek değildir. Yaşamak zaten mutlak olan ölümden kaçma mücadelesi ve hazlarının peşinden koşup onları elde etme savaşı da değildir ve buna kesinlikle indirgenemez. Nitekim insanın günlük hayatta karşılaşılabileceği (bilgi) eksikliklerini gidermek şeklinde bilgi biriktirmek için öğrenmekle, insanın iç dengesini kurmuş, huzurlu, sevgi dolu, saygılı, adil vb. bir kişilik ve dünya inşa edebilmek amacıyla bilgelik yolu olarak öğrenme ve eğitim birbirinden çok farklıdır. Birincisinde insanın tüm varlıkla hatta insanla dahi etkileşim ve ilişkisi yalnızca araçsal iken, ikincisinde bu etkileşim ve iletişim varlıksal, ontolojiktir.

Her bir insanın paha biçilmez bir onura sahip değerli bir varlık olarak onurunun gözetilip korunması mutlak bir zorunluluktur. İnsan evladı örneğin bir kurtla eş tutulup (örneğin 'homo homini lupus- insan insanın kurdudur' Hobbs), biyolojik bir organizmaya indirgendiği ve hayatın üstelik mümkün olan en fazla hazzı ulaşılarak yaşamın üstesinden gelmeye, ölüm kalım savaşı vermeye

indirgendığı her dönem ise insanlık tarihinin en karanlık, en acımasız dönemleri olarak tarihe geçmiştir. Ne yazık ki günümüzde sürdürülen hayatın sonucu olarak bugünkü dünyanın savaşlarla, ölümlerle, açlıklarla dolu acı veren bu tablosu tesadüf değildir. Fakat insanlık ve dünya bu duruma mahkûm da değildir.

Günümüz eğitim sistemleri erdemli kişilik kazanmayı gelişigüzel ya da informal öğrenmelere terk etmiş olmakla birlikte, yalnızca biyolojik olarak hayatın üstesinden gelebilmek için teknik bilgilerin formal bir biçimde kazandırmaya çalışan bir yapıya dönmüş durumdadır. Bu çerçevede eğitim sistemlerinin en temel amacı hiç olmazsa yasaları, toplumsal kuralları ve en nihayetinde nezaket kurallarını ‘öğretmek’ ve onlara uygulamasını sağlamak yoluyla bir nebze yaşanılır bir düzeni korumaya çalışmaktan ibaret olduğu görünümü vermektedir. Oysaki başta sevgi, saygı, güven, insan onuru, adalet, nezaket vb. olmak üzere hiçbir değer kuralla, kanun ve yasayla ya da zorbalıkla kazandırılmaz. Çünkü bunların hiç biri kuraldan doğmaz, bunları fark ve keşif etmiş bir bilinçten, gönülden, ilgiden doğar.

İnsanın yine tüm insanlık için ruhsal, zihinsel ve iradi (aklını, duygularını, algılarını, yargı ve yorumlarını, duyularını) en etkili hale gelebilmesinin ve tüm olumlu potansiyellerini geliştirebilmesinin ancak sevgi, güven, şefkat, saygı içerisinde bir eğitim ve etkileşim tecrübe etmesiyle mümkün olacağı çok açıktır. Dolayısıyla eğer tüm insanlık olarak geleceğe umutla bakabilmeyi arzu ediyorsak ve sevgi, saygı, güven, dayanışma ve barışın hâkim olduğu bir gelecek hedefliyorsak özellikle çocukların ne tür tecrübe ve öğrenme ortamlarına ihtiyaç duyduğu, yukarıda ortaya konmuştur. Ne var ki başta sevgi, saygı, güven olmak üzere tüm değerler anlatım ve betimleme yoluyla değil, yaşanılarak ve tecrübe edilerek öğrenilir. Çocuğu erdemli bir kişilik kazanabilmesi için yine erdemli bir kişiliğin bizzat örnek olma yoluyla yaşatan insana ihtiyaç vardır. Bu çerçevede başta sevgi, saygı, güven olmak üzere tüm değerler ifade buldukları ölçüde anlam ve nitelik kazanırlar. Sevgi örneğinde olduğu gibi onu hayata geçirmek, yaşamak, ifade etmek ve adeta görünür kılmak bir anda kendiliğinden oluverecek bir şey olmayıp bir irade, bir seçim ve bir kararlılık işidir. Tamda bu iradeyi, böyle bir seçimde bulunma donanımını ve kararlılığını kazanmak yalnızca erdemli bir kişilikle mümkün olur. Dolayısıyla eğitim süreçlerinde bu duygu ve değerlerin teknik, kuramsal eksiksiz anlatımlarına odaklanmaktan ziyade bizzat yaşamak ve yaşatmak yoluyla tecrübelerine odaklanmak gerekir. Olumsuz deneyim ve yaşantıların ürünü olan olumsuzlukların sadece basit etki-tepki ilişkisinden kaynaklanmayıp beyin yapısının olumsuz deneyimler doğrultusunda gelişmesinin sonucu ortaya çıkması çok çarpıcı ve dikkate değer bir durumdur (Vieth 2000 / Elsner 2000). Kendi değerinin farkında olmayan, kendine saygısı olmayan, kendini güvende hissetmeyen, kendinden emin olmayan, sabırsız, tedirgin, sinirli, endişeli ve öfkeli bir insan, sevgi ve güvenin oluşup gelişebilmesini kesinlikle engeller. Çocuklarda sevgi, güven ve saygının gelişmesi, onlardan özellikle birinci derecede sorumlu olan insanların sevgi, saygı ve güvenlerinin güçlülüğüyle doğru orantılıdır. Burada tartışmaya

açılan erdemli bir kişilik gelişimi ve yapı taşları modeli tamda bu bakımdan güçlü erdemli kişiliklerin gelişimini hedeflemektedir. Bu makalenin ayrıca bu konulara dair birçok yeni araştırma ve tartışmalara ilham kaynağı olması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Bacanlı, H. (1999). Duyuşsal Davranış Eğitimi, Nobel Yayın Dağıtım: Ankara
- Barnow, S. (2012). Kognition versus Emotion? Ein Versuch zur Überwindung dualistischer Konzepte. Aus dem Jahresbericht „Marsilius-Kolleg 2011/2012“. Heidelberg.
- Baron, R. A. (1992). Psychology. Allyn and Bacon, Second Edition. U.S.A.
- Bauer, J. (2004). *Das Gedächtnis des Körpers*. München, Pieper Verlag.
- Bell, M. A., & Morasch, K. C. (2007). The development of working memory in the first 2 years of life. In L. M. Oakes & P. J. Bauer (Eds.), *Short and long-term memory in infancy and early childhood* (pp. 27–50). New York: Oxford University Press.
- Bollnow, O.-F. (1959). Die Bedeutung des Vertrauens. *Mitteilungen des Deutsch-Japanischen Kulturinstituts*, 7, 5-12. <http://www.otto-friedrich-bollnow.de/doc/Vertrauen.pdf> [05.03.2012].
- Bootzin, R.R / Bower, G.H / Crocker, J. / Hall, E. (1991). *Psychology Today an Introduction*. Seventh Edition, New York.
- Bourdieu, P. (1998): *Praktische Vernunft. Zur Theorie des Handelns*. Frankfurt/M.
- Boyesen, G. / Leudesdorff, C./ Santner, C. (1995): *Von der Lust am Heilen – Quintessenz meines Lebens*. München.
- Böhm, W. (2000): *Wörterbuch der Pädagogik*. 15. überarbeitete Aufl., Stuttgart.
- Buscaglia, L. (2004): *Sevgi*. 13. Baskı, İstanbul.
- Cacioppo, J. / Hawkley, L. (2003). Social isolation and health with an emphasis on underlying mechanisms. *Perspectives in Biology and Medicine*, 46, S39-S52.
- Caine, R. N. & Caine, Geoffrey. (1994). *Making Connections: Teaching and the Human Brain*. New York: Addison-Wesley.
- Damasio, A. R. (1998). Emotion in the perspective of an integrated nervous system. In: *Brain Research Reviews* 26, S. 83-86.
- Damasio, A. R. (1999). *The feeling of whathappens. Body and emotion in the making of conciousness*. New York.
- Damasio, A. R. (2000). Neurobiologie des Bewusstseins. In: Newen, A./Vogele, K. (Hrsg.) *Selbst und Gehirn. Menschliches Selbstbewusstsein und seine neurobiologischen Grundlagen*. S. 315-331, Paderborn.
- Damasio, A. R. (2003). *Looking for Spinoza. Joy, sorrow and the feeling brain*. Harcourt Inc.
- Dillon, R. S. (2018). “Respect.” *Stanford Encyclopedia of Philosophy*.
- Drieschner, E. (2011): *Bindung und kognitive Entwicklung – ein Zusammenspiel. Ergebnisse der Bindungsforschung für eine fröhpädagogische Beziehungsdidaktik. Eine Expertise der*

Weiterbildungsinitiative Frühpädagogische Fachkräfte. München: Deutsches Jugendinstitut [WiFF-Experten, Band 13].

- Eisenberg, L. (1995). The social constructions of the human brain. In: Am J. *Psychiatry* 152, S. 1563-1575.
- Elsner, N./Lüer, G. Hrsg. (2000). *Das Gehirn und sein Geist*. 2. Aufl. Göttingen.
- Endres, M. (2002). *Vertrauen*. Bielefeld: Transcript.
- Ergen, G. (2006). "Eleştirel-bilinçli Sevgi" Eğitimi. *SDÜ Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi Yıl 7 Say. 11*, S. 144-152
- Ergen, G. (2005/2008). *Pädagogik der kritisch-reflektierten Liebe. Erziehung und Bildung in Liebe, über die Liebe, für die Liebe und Menschlichkeit*. 2. Aufl. Saarbrücken.
- Ergen, G. (2011). Erziehung Als Interaktion Und Kommunikation Auf Der Grundlage Der Liebe. In: Gaus, D. / Drieschner, E. (Hrsg.). *Liebe in Zeiten pädagogischer Professionalisierung*. Wiesbaden. VS-Verlag Springer Academia Verlag. PP.261-281.
- Ergen, G. (2013). Bir Eğitim Kurumu Olarak Okul. Genç, S.Z. ve Şahin, Ç. (Ed.). *Eğitim Bilimine Giriş*. Paradigma Akademi Yayınları, Ankara.
- Ergen, G. (2015). Hierarchical Classification of Values. *International Journal of Progressive Education*, Volume 11 Number 3.
- Ergen, G. (2017). Eleştirel-Bilinçli Sevgi Eğitimi: Eğitimi Değerler Ekseninde Yeniden Düşünmek. Ed. Salih Z. Genç, *Değişen Değerler Ve Yeni Eğitim Paradigması*. Ankara, PegemA, S. 171-196.
- Ergen, G. (2019). Value Literacy – A New Model for Education of Character and Values. In *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 14(2), 45-75. doi: 10.29329/epasr.2019.201.3
- Erikson, E. H. (1988). *Der vollständige Lebenszyklus*. (Übers. Waltrud Klüwer). Berlin.
- Feinberg, T. E. (2001). *Altered egos. How the brain creates the self*. New York.
- Frevert, U. (2003). Vertrauen – eine historische Spurensuche. In Dies. (Hrsg.), *Vertrauen. Historische Annäherungen* (S. 7-66). Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Fromm, E. 1999. *Die Kunst des Liebens*. München.
- Giddens, A. (1996). Leben in einer posttraditionalen Gesellschaft. In U. Beck, A. Giddens & S. Lash (Hrsg.), *Reflexive Modernisierung: Eine Kontroverse* (S. 113-194). Frankfurt a.M.: Suhrkamp.
- Goleman, D. (1995). *Emotionale Intelligenz*. München.
- Hänze, M. (1998). *Denken und Gefühl. Wechselwirkung von Emotion und Kognition im Unterricht*. Berlin.
- Harlow, H. F. (1958). The nature of love. *American Psychologist*, 13, 673-685.
- Herbart, J. F. (1806/1982). *Pädagogische Grundschriften* (hrsg. v. W. Asmus, 2. Aufl.). Stuttgart.
- Holzkamp, K. (1985). *Grundlegung der Psychologie*, Campus. Frankfurt/Main; New York.
- Humboldt, W. v. (1965): *Bildung und Sprache* (hrsg. v. Clemens Menze). Paderborn: Schöningh.

- Hüther, G. (2000). *Die Evolution der Liebe. Was Darwin bereits ahnte und die Darwinisten nicht wahrhaben wollen*. 2. Aufl. Göttingen.
- Hüther, G. (2002). *Bedienungsanleitung für ein menschliches Gehirn*. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht.
- Hüther, G. (2004): Die Bedeutung sozialer Erfahrungen für die Strukturierung des menschlichen Gehirns. Welche sozialen Beziehungen brauchen Schüler und Lehrer. In: *Zeitschrift für Pädagogik JG. 50* (2004), H. 4, S. 487-495.
- Klafki, W. (1985). *Neue Studien zur Bildungstheorie und Didaktik*. Weinheim/Basel.
- Kant, I. (1784/1984). Beantwortung der Frage: Was ist Aufklärung? In W. Weischedel (Hrsg.), *Kant-Werke in zehn Bänden*, Bd. 9 (S. 53-61). Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Kenan, S.. (2009). Modern Eğitimde Kaybolan Nokta Değerler Eğitimi. (The Missing Dimension of Modern Education Values Education). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. Cilt 9. sf 279-295.
- Kerstiens, L. (1991): *Erziehungziel: humanes Leben. Die Erkenntnis des Humanen – eine Orientierung für Erzieher und Lehrer*. Bad Heilbrunn/Obb.
- Kondo, Yoshio (1995). Human Motivation: A Key Factor for Management. *Journal of the Operational Research Society*. Volume 46, Issue 7, pp 913–914.
- Krampen, G. / Hank, P. (2004). Die Vertrauens Trias: Interpersonales Vertrauen, Selbstvertrauen, Und Zukunftsvertrauen in der Psychologischen Theorienbildung und Forschung. 10.08.2019. [report_psychologie_1112-2004_2.pdf](#)
- Lickona, T. (1991). *Educating for Character: How Our Schools Can Teach Respect And Responsibility*. Bantam Books. New York.
- Litt, Th. (1927/1967). *Führen oder Wachsenlassen: Eine Erörterung des pädagogischen Grundproblems* (13. Aufl.). Stuttgart: Klett.
- Luhmann, N. (1989). *Vertrauen: Ein Mechanismus der Reduktion sozialer Komplexität* (3. durchges. Aufl.). Stuttgart: Enke.
- Mandl, H. / Reiserer, M. (2000). Kognitionstheoretische Ansätze. In: J.. Otto, H., Euler, H.A., Mandl, H. (Hrsg.). *Handbuch Emotionspsychologie* S. 95 – 105. Weinheim: Belz Verlag.
- Markowitsch, H.-J. (2002). *Dem Gedächtnis auf der Spur. Vom Erinnern und Vergessen*. Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- Maslow, A. (1996): *Motivation und Persönlichkeit*. Reinbek bei Hamburg.
- Metzler, S. (2011). *Einfluss von Oxytocin auf die soziale Kognition: sozial-verstärktes deklaratives Lernen*. Doktorarbeit. Bonn: Universität Bonn;
- Munn, N.L./ Dodge, F. Jr. / Fernald, P.S./ Carmichael, L. (1972). *Basic Psychology*. N. York.
- Nagasawa, M / Mitsui, Sh. / En Sh. / Ohtani, N. / Ohta, M. / Sakuma, Y. / Onaka, T. / Mogi K. / Kikusui, T. (2015). Oxytocin-gaze positive loop and the coevolution of human-dog bonds. *Science*. Vol. 348, Issue 6232, pp. 333-336. DOI: 10.1126/science.1261022
- Newen, A./Vogele, K. (Hrsg.) *Selbst und Gehirn. Menschliches Selbstbewusstsein und seine neurobiologischen Grundlagen*. Paderborn.

- Nohl, H. (1933/1988). Die pädagogische Bewegung in Deutschland und ihre Theorie (10. Aufl.). Frankfurt a.M.: Vittorio Klostermann.
- Odent, M. (1999). The Scitification of Love. Free Association Books.
- Rogers, C.R. (1957). The Necessary and Sufficient Conditions of Therapeutic Personality Change, *Journal of Consulting Psychology*, 21, s. 95-103.
- Rogers, C.R. (1981). Der neue Mensch. Stuttgart.
- Rousseau, J.-J. (1755/1993). Diskurs über die Ungleichheit (hrsg. v. H. Meier, 3. durchges. Aufl.). Paderborn: UTB.
- Schore, A.N. (2001). The effect of a secure attachment relationship on right brain development, affect regulation, and infant mental health. In: *Infant Mental Health Journal* 22, S. 7-66.
- Simmel, G. (1908/1992). Soziologie. Über die Formen der Vergesellschaftung. In Ders., Gesamtausgabe, Bd. 11 (hrsg. v. O. Rammstedt). Frankfurt a.M.: Suhrkamp.
- Spitzer, M. (2009). Lernen. Gehirnforschung und die Schule des Lebens. Heidelberg.
- Stamm, H. (1980). Schlusswort. In: Staechelin, B. u.a. Hrsg.: Engadiner Kollegium. Was Ist Liebe? Zürich.
- Stewart, I., Joines, V. (1987) TA Today, Life Span Publishing, Nottingham and Chapel Hill.
- Tenorth, H.-E. (2006). Bildsamkeit und Behinderung – Anspruch, Wirksamkeit und Selbstdestruktion einer Idee. In L. Raphael & H.-E. Tenorth (Hrsg.), *Ideen als gesellschaftliche Gestaltungskraft im Europa der Neuzeit. Beiträge zu einer erneuerten Geschichte* (S. 497-520). München: Oldenbourg.
- Tetzer, M. (2009). Zum Verhältnis von Emotionalität und Rationalität in der Sozialpädagogik. In: Meyer, Chr./Tetzer, M./Rensch, K. (Hrsg.): *Liebe und Freundschaft in der Sozial-pädagogik. Personale Dimension professionellen Handelns*. Wiesbaden, S. 103-120.
- Uvnäs-Moberg, K. (1998). Oxytocin may mediate the benefits of positive social interaction and emotions. *Psychoneuroendocrinology*; 23 (8) 819-835
- Vieth, L. (2000). *Gehirn und Denken. Kosmos im Kopf*. Ostfildern.
- Voltan-Acar, N. (1989) Terapötik İletişim, Hacettepe Üniversitesi, Beytepe, Ankara.
- Widmer, S. 1989. Ins Herz der Dinge lauschen – vom erwachen der Liebe. Solothurn.

Basic Buildings Of The Educational Process As a Virtual Personality Development; Love, Respect, Trust

EXTENDED SUMMARY

In this study, the basic keystones of developing a virtuous personality, who have found inner peace, happy, peaceful, sensitive, understanding, responsible, fair and peaceful with their society, peaceful, based on solidarity and sharing, can build and develop conscious and responsible relationships, will be discussed. These keystones are the prerequisites of each other in the order in which they are dealt with here, they are also the characteristics that produce and develop each other, and all together form the basis of value literacy (Ergen, 2019).

It is significant for the baby that mother and father turn to them in a happy and stable relationship with love, compassion, touch and care for all their needs with respect, care, and supervision. Because these needs are related to each other in relation to the development of “basic love”, “basic respect” and “basic trust”, basic love can cause developing self-love, basic respect can cause developing self-esteem and basic trust can cause developing self-confidence, they are able to love all their existence, it is an absolute prerequisite for giving and trusting them and being able to respect them with dignity. The basic love that emerged and developed through this unconditional sensitive love, which began in infancy and subsequently experienced, is the source of self-love because it realizes that it is worthy and deserves unconditional love. Being aware of self-love and loving oneself is the prerequisite for the development of awareness of self-values, values and valuable ones. Again, self-love is the source of its ability to realize that other people are lovable and that they deserve it unconditionally. With this awareness, it is possible for people to accept themselves and other people unconditionally, and unconditional acceptance ultimately leads to the emergence of basic responsibility consciousness. Responsible relationships construct with this consciousness constitute the source of being loved by others.

In other words, in order to develop basic love in the process of perceiving the presence of the baby, firstly unconditionally loved, then such love requires responsibility, and as a necessity of expressing this love, the responsibilities towards them are fulfilled unconditionally and love must fulfill the responsibilities required. Self-love is revealed and developed as a result of these experiences. This self-love forms the basis for loving other people, societies, cultures, past, moment and future. A person cannot love others who cannot see himself as precious. To recognize itself as precious in the light of love is a prerequisite for realizing that it has an untouchable and priceless honor. As the most powerful expression of sensitivity and love to be worthy of such an honor, respect and discovery of respect is again possible as a result of basic love. Human experience of respect as the most powerful expression of love is a prerequisite for the formation of basic respect. Basic respect, as recognizing its untouchable dignity, is the source of self-esteem. The development of self-esteem is now the foundation of respect for others, being aware of the uniqueness, dignity and value of others. Being a person who has adopted and embraced these values is the main source of being a respected personality. As a result of all these, basic trust is fed and developed again. This basic trust forms the basis of self-confidence, which is a necessary prerequisite for the development of a virtuous personality and expresses awareness of one's own value and importance, all its accumulation and resources. The self-confidence that develops in humans is the basic prerequisite and source of being able to trust other people, societies, systems and future and thus to be a reliable individual. When these stages of development are completed, one can become a highly sensitive and responsible individual towards everyone, especially himself. Thus, the basic keystones and prerequisites of being a highly

aware, critical-conscious, sensitive, responsible virtuous personality, and will be formed and ensured that the importance of love, respect, trust, human dignity, peace, solidarity and all other basic universal values.